

17. Tiistaina 9 päivänä toukokuuta 1995

kello 14

Päiväjärjestys

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Ilmoituksia

Vaaleja

- 1) Erikoisvaliokuntien täydennysvaalit 424

Ainoa käsittely

- 2) Lepäämässä oleva ehdotus laiksi asu-
mistukilain muuttamisesta

„

Lepäämässä oleva lakiehdotus (HE 250/
1992 vp)
Ympäristövaliokunnan mietintö 1/1995 vp

Lähetekeskustelu

- 3) Lakialoite laiksi neuvoa-antavasta
kansanäänestyksestä Suomen osallistumi-
sesta Euroopan talous- ja rahaunionin kol-
manteen vaiheeseen

„

Lakialoite 1/1995 vp (Seppänen)

- 4) Lakialoite laiksi tuloverolain
149 a §:n muuttamisesta

434

Lakialoite 8/1995 vp (Ala-Nissilä ym.)

- 5) Euroopan neuvoston Suomen val-
tuuskunnan kertomus Euroopan neuvos-
ton parlamentaarisen yleiskokouksen toi-
minnasta vuosilta 1992—1994

„

Kertomus 1/1995 vp

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi
edustajat Dromberg, Halonen, Hurskainen,
Huuhtanen, Häkämies, Itälä, Jaakonsaari, Jans-
son, Kallio, Kanerva, Karhunen, Korkea-
oja, Koskinen H., Koskinen J., Kuisma, Kuro-
la, Leppänen J., Markkula M., Ojala A., Prusti,
Puhjo, Rantanen, Taina, Tuomioja, Vehkaoja ja
Virtanen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edusta-
jat Huuhtanen ja Jaakonsaari.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat
tästä päivästä virkatehtävien vuoksi edustajat
Halonen ja Taina sekä yksityisasioiden vuoksi
edustajat Dromberg, Hurskainen, Huuhtanen,
Jansson, Karhunen, A. Ojala, Tuomioja, Vehka-
oja ja Virtanen sekä

tämän kuun 11 päivään virkatehtävien vuoksi
edustajat Häkämies, Itälä, Kallio, Korkea-
oja, H. Koskinen, J. Koskinen, Kuisma, Kuro-
la, J. Leppänen, Prusti, Puhjo ja Rantanen.

Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan ja valtioneuvoston puheenjohtajat

Puhemies: Ilmoitetaan, että Pohjoismai-
den neuvoston Suomen valtuuskunta on valinnut
puheenjohtajakseen ed. O. Ojalan sekä että val-
tioneuvoston puheenjohtajaksi ed. Aaltosen ja
varapuheenjohtajaksi ed. Savelan.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:**1) Erikoisvaliokuntien täydennysvaalit**

P u h e m i e s : Päiväjärjestyksen 1) asiana on erikoisvaliokuntien täydennysvaalit.

Kun ulkoasiainvaliokunnan ja valtiovarainvaliokunnan täydennysvaaleja varten vaalisäännön 7 ja 19 §:n mukaisesti jätetyissä ehdokaslistoissa, jotka olen tarkastanut ja hyväksynyt, on valiokuntien jäseniksi ja varajäseniksi ehdotettu valittaviksi yhtä monta kuin vaaleissa on valittavia, toteen vaalisäännön 10 §:n nojalla, että vaalit ovat yksimieliset ja että valituiksi ovat ehdokaslistojen mukaisesti tulleet seuraavat edustajat:

ulkoasiainvaliokuntaan jäseneksi ed. S. Pietikäinen ja varajäseneksi ed. Tiuri sekä

valtiovarainvaliokuntaan varajäseneksi ed. H. Markkula.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Lepäämässä oleva ehdotus laiksi asumistukilain muuttamisesta

Ainoa käsittely

Lepäämässä oleva lakiehdotus (HE 250/1992 vp) Ympäristövaliokunnan mietintö 1/1995 vp

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on ympäristövaliokunnan mietintö n:o 1, jossa valiokunta ehdottaa, että lepäämään jätettäväksi hyväksytty lakiehdotus hylättäisiin.

Ensin sallitaan keskustelu asiasta. Sen kuluessa on esitettävä kaikki asiassa tehtävät ehdotukset. Sen jälkeen päätetään lakiehdotuksesta, joka valtiopäiväjärjestyksen 73 §:n mukaan voidaan nyt asiasisällöltään muuttamattomana hyväksyä valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n 1 momentissa säädetyin määränemmistöin tai hylätä. Jos vähintään 2/3 annetuista äänistä kannattaa lakiehdotuksen hyväksymistä, on se hyväksytty, mutta muussa tapauksessa on lakiehdotus hylätty.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Eduskunta yhtyy ympäristövaliokunnan ehdotukseen lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Lakialoite laiksi neuvoa-antavasta kansanäänestyksestä Suomen osallistumisesta Euroopan talous- ja rahaunionin kolmanteen vaiheeseen

Lähetekeskustelu

Lakialoite 1/1995 vp (Seppänen)

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan.

Keskustelu jatkuu:

Ed. K i l j u n e n : Arvoisa puhemies! Hyvät kansanedustajat! Meillä on aiheenamme keskustella Suomen asemasta Euroopassa Euroopan unionin tiivistyessä. Eilen itse asiassa juhlistettiin Suomen asemaa maailmalla eräällä erityisosaimen alueellamme eli jääkiekossa. Kohotimme kansallista itsetuntoamme. Uskaltaisiko sen johdopäätöksen tehdä, että heti kun hallitus vaihtui, Suomen menestystarina alkoi? Nyt emme puhu jääkiekosta, vaan nyt puhumme luonnollisesti Emusta ja Emu-kriteereistä.

Kun Suomessa on keskusteltu ja puhuttu Euroopan unionista ja yleensä asiaa käsitelty, olemme pohtineet kysymystä niinpäin, miten EU vaikuttaa Suomeen, millä tavoin Suomesta käsin parhaalla mahdollisella tavalla pystyttäisiin hyötymään Euroopan unioniin liittymisestä. Vähemmän on itse asiassa keskusteltu siitä, millä tavalla Euroopan unioni itsessään on kehittymässä. Euroopan unioni ei ole mikään staattinen, pysyvä, rakenne vaan itse asiassa prosessi. Tällöin on juuri olennaista pohtia ja selvittää itsellemme, mikä tuon prosessin kehitysluonne on, ja toisaalta pohtia, millä tavalla Suomi suomalaisista lähtökohdista voi vaikuttaa Euroopan unionin kehittymiseen. Nyt me joudumme keskustelemaan tästä lakialoitteesta, Suomen osallistumisesta Euroopan talous- ja rahaunionin kolmanteen vaiheeseen, ed. Seppäsen lakialoitteen pohjalta.

Merkillisellä tavalla tuosta aloitteesta, niin kuin siitä keskustelustakin, jota täällä aikaisemmin on käyty, on tullut esille se, että EU ja Emu erityisesti nähdään jonakin merkillisenä kummituksena, kummajaisena, pelottavana osatekijänä. Tämä näkyy, kun puhumme sekä Emu-kriteereistä että itse Emusta, Euroopan talous- ja rahaliitosta.

Mitkä ovat Emu-kriteerit, ns. konvergenssikriteerit eli lähestymiskriteerit? Siinähan on viisi perusosatekijää, jotka valtion on täytettävä

EU:n arvioiden mukaan, jotta olisi kelvollinen liittymään Euroopan talous- ja rahaunioniin.

Ensimmäisenä lähestymiskriteerinä on vaakan valuutan turvaaminen. Toisena lähestymiskriteerinä, toisena keskeisenä osatekijänä, on nimenomaan alhainen inflaatioaste, joka on sidottu siihen, että se olisi noin 1,5 prosenttia kolmen alimman inflaatioasteen EU-maan tasolta. Kolmantena lähestymiskriteerinä on korkotaso, jossa yhtä lailla on asetettu 2 prosentin tavoite suhteessa kolmen alimman inflaatioasteen omaavan maan tasoon nähden. Neljäntenä lähestymiskriteerinä on valtiontalous. Budjettialijäämät eivät vuosittain saisi olla 3:a prosenttia enempää bruttokansantuotteesta. Viidentenä kriteerinä on valtion velka. Valtion velka ei saisi olla yli 60:tä prosenttia bruttokansantuotteesta.

Mitä nämä ns. Emu-kriteerit sitten sisällään pitävät? Ne itse asiassa sisällään pitävät terveen talouspolitiikan ytimen. Tässä suhteessa luonnollisesti on ymmärrettävää, että hallitus Suomessa pyrkii nuo Emu-kriteerit täyttämään. Ehkä niihin olisi lisättävä yksi, ja onkin keskustelussa Euroopan parlamentin puitteissa ollut esillä, että niihin tulisi lisätä myös kuudes kriteeri: työllisyyskriteeri. Ongelmallisintahan tietenkin olisi se, että pyrittäisiin täyttämään viisi edellä mainittua kriteeriä työllisyyskehityksen kustannuksella. Tämä ei voi olla kelvollista. Se erityisesti ei voi olla kelvollista Suomen hallitukselle, työllisyyshallitukselle, kuten Lipposen hallitusta kutsumme.

Entä mistä on kysymys, kun Emuun liitytään? Mikä on Emun struktuuri? Mistä siinä on kysymys? Itse asiassa siinähan perustana on se, että kansalliset valuutat pyritään korvaamaan yhdellä rahayksiköllä, tietysti ensi vaiheessa kiinteällä valuuttakurssilla. Mitkä sen seurannaisvaikutukset ovat? Sen seurannaisvaikutukset ovat luonnollisesti siinä, että valuuttojen lukumäärä Euroopassa vähenee. Meille yhteiset varannot ja viime kädessä tietenkin muodostuu yksi yhteinen keskuspankki. Tämä luonnollisesti rajoittaa kansallisella tasolla tapahtuvaa rahapoliittista päätöksentekovaltaa.

Mutta mitä etuja siitä on meille? Se ennen kaikkea tietenkin vakauttaa Euroopan tasolla talouspolitiikkaa, valuuttavaihtokustannukset katoavat, ja ennen kaikkea valuuttakurssiepävarmuus, joka edelleen on vallitseva valuuttamarkkinoilla, on häviämässä, ja viime kädessä erityyppiset keinotteluluontoiset valuuttakurssilla spekuloinnit myös katoavat. Tässä suhteessa voi tietysti todeta, että yhtä lailla tämän yhte-

näisen valuutta-alueen rakentaminen luo vakautta ja pidemmällä jänneväliä erinomaiset kehityksen edellytykset Euroopan puitteissa.

Tässä ehkä perusjohtopäätöksenä joutuu tekemään, kun tarkastelee ed. Seppäsen aloitetta, sen että meidän tehtävämme on nimenomaan ottaa vastuuta eurooppalaisuudesta eli meidän täytyy herättää kysymys siitä, että EU on taso, jolla edistämme yhteisiä asioita ja sitä kautta pyrimme myös kansalliset tarpeemme tyydyttämään, eikä ole pelkästään nähtävä EU:ta tasona, jossa ajetaan puhtaasti rajallisia kansallisia etuja. Nimenomaan yhteistyö on se, mihin EU:ssa on pyrittävä, ja on nähtävä nimenomaan ylikansalliset päätöksenteon tarpeet näissä asioissa.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kiljunen oli hieman epätarkka tässä puheenvuorossaan. Näitä kriteereitä on neljä. (Ed. Kiljunen: Viisi!) — Niitä on neljä Maastrichtin sopimuksen lisäpöytäkirjassa. — Minä en saanut selvää kuvaa siitä, oliko hän työllisyyden lisäämisen kannalla näiden kriteereiden joukkoon. Jos hän oli, niin minä ilmoitan, että se on mahdottomuus. Nimittäin Maastrichtin sopimusta ei aiota täydentää tältä osin hallitustenvälisessä kokouksessa vuonna 96. Vaikka asia kuinka olisi ollut europarlamentissa tai muissa Euroopan unionin päätöksentekoelemissä esillä, se esilläolo ei johda toimenpiteisiin. Vuoden 96 kokouksessa ei tule esille Emu-kriteereiden täydentäminen, ei koko Emu-suunnitelma, vaan Emu-suunnitelmassa edetään Maastrichtin sopimuksessa määritellyllä tavalla.

Tämän takia mielestäni on kohtuutonta ja väärin, että täällä tuodaan esille työllisyyden mukaan ottaminen näiden kriteereiden joukkoon. Ensiksi, työllisyys ei ole rahapolitiikkaa, mistä tässä on kysymys. Toiseksi, työllisyyttä ei olla ottamassa tähän mukaan, ja siinä mielessä mielikuva siitä, että Emu-kriteereitä tultaisiin täydentämään Suomelle paremmin sopivaan muotoon, ei pidä paikkaansa. Sellaista mielikuvaa ei pidä silloin luoda, koska se ei toteudu.

Mitä tulee vielä työllisyyteen, niin Emu-kriteerit pitävät sisällään sen, että työllisyys joustaa. Työttömyys saa lisääntyä. Työttömyyttä ei torjuta, ja tämän takia ed. Kiljunen on täällä esittämässä ja hyväksymässä sellaisia ratkaisuja, joiden mukaan työttömyys saa lisääntyä. Tämän takia Emu-asiasta päättäminen olisi mitä tärkein asia ja se pitäisi Suomessa tuoda kansanäänestyksen piiriin. Kysymys ei ole vain rahasta vaan rahapolitiikasta ja myös siitä, että sen myötä

työttömyyden annetaan lisääntyä, ja se on asia, joka on Suomen näkökulmasta kaikkein keskeisin ja tärkein. Olen hämmästynyt, että hallitus on Emuun sitoutumassa, vaikka sitä ei ole hallitusohjelmassa.

Puhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia, ed. Seppänen!

Ed. Tennilä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Kiljuselle totean, että onhan se Emu sillä lailla kummitus, että se vie meiltä talouspoliittista päätäntävaltaa muualle. Meneämme nimenomaan rahapoliittisen päätäntävallan, ja siihen minusta meillä ei ole varaa, koska kilpailukyky pitää pystyä turvaamaan kaikissa tilanteissa, myös häiriötilanteissa. Siihen tarvitaan myös omia rahapoliittisia toimia.

Mitä tulee Emu-kriteerien täyttämiseen ja Emuun menoon ja työttömyyden torjuntaan samanaikaisesti, niin ne ovat mahdottomuus. Emu-kriteerien täyttäminen ja työttömyyden torjunta eivät ole mahdollisia yhtä aikaa, tai ainakin Emu-kriteerien täyttäminen vaikeuttaa todellista työttömyyden torjumista. Kun pitää asettaa työttömyyden torjuminen etusijalle, näitä ulkoisia pakkoja sopeuttaa talous tietystä aikataulussa johonkin ei pidä ottaa. Ehdoton lähtökohta pitää olla sen, että työttömyyden torjunta on etusijalla ja muita toimia tehdään sen mukaan, miten tässä keskeisimmässä tavoitteessa edetään. Nyt on järjestys toinen. Valtiontalouden tasapainottaminen on etusijalla. Työttömyyden torjunta on sitten seuraava, ja se etenee, jos on edetäkseen. Mutta järjestys on nyt selvästi väärä, ja tämä väärä järjestys on tästä Emusta johtuva.

Ed. Penttilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Uutena kansanedustajana ihmettyttää keskustelukulttuuri tässä salissa. Vaikuttaa siltä, että pääasiallisesti täällä puhutaan joko asian vierestä taikka kokonaan muuta asiaa.

Ed. Seppäsen aloitteen pohjalta käyty keskustelu on kuulunut tähän ensimmäiseen kategori-
aan eli asian vierestä. Se ei ollut kokonaan itse asiaa. Minkä takia se on ollut asian vierestä? Syy on se, että itse lakialoite on menettelytapa-aloite ja täällä keskustellaan asiasisällöstä. Ne ovat kokonaan eri asioita. Menettelytapakysymyksessä on kysymys siitä, halutaanko Suomessa vahvistaa suoraa vai edustuksellista demokratiaa. Mielestäni — tämä on oma kannanottoni keskusteluun — Suomessa tulee vahvistaa edustuksellista

demokratiaa. Sen takia olen sitä mieltä, että Suomen ei pitäisi lähteä tästä asiasta järjestämään suoraa kansanäänestystä.

Ed. Kiljunen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan vielä oikaista ed. Seppäsen oikaisua. Hän viittasi Emu-konvergenssikriteereihin ja totesi niitä olevan neljä. Niitä on itse asiassa substantiaalisesti viisi, kuten toin esille.

Toiseksi työllisyys. Ehdottomasti Suomen hallituksen on syytä edellyttää, että kun puhumme Emusta, työllisyyskehitys otetaan vakavana lähtökohtana huomioon. Kun täällä tuotiin esille se seikka, että Suomen hallituksen tai suomalaisten voimat eivät yksin riitä, tässä suhteessa kannattaa ed. Seppäselä tuoda esille myöskin se, että EU-parlamentin suurin ryhmä, sosialistinen ryhmä, on nimenomaan edellyttänyt, että työllisyys otetaan erääksi näistä Emu-kriteereistä.

Kolmantena seikkana haluaisin kysyä edustajilta Tennilä ja Seppänen. Nimenomaan hallitusohjelmassa on lähdetty liikkeelle siitä, että me pyrimme täyttämään Emu-kriteerit. Haluaisin tiedustella: Onko vasemmistoliiton sisällä enemmän voimia, jotka suhtautuvat tällä tavalla vastahankaan niihin keskeisiin perusperiaatteisiin, jotka hallitusohjelmassa on kirjattu?

Ed. Zyskiewicz (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Olisin vastannut ed. Tennilälle, joka puheenvuorossaan todisteli sitä, miten työttömyyden hoitaminen on ensisijaista ja nykyisen hallituksen politiikka, jossa valtiontalouden tasapainottaminen ja sitä kautta tervehdyttäminen asetetaan etusijalle, on muka väärää politiikkaa.

Ed. Tennilä, ettekö te kaikkien näiden vuosien ja myös kaikkien kansainvälisten kokemusten jälkeen vieläköän ymmärrä, että paras tae työttömyyden hoitamiselle on vahva ja terve talous? Jos emme saa tämän maan valtiontaloutta tasapainoon, jos emme saa taloutta tervehdytettyä, ei ole myöskään mitään edellytyksiä kestäväällä ja pysyvällä tavalla parantaa työllisyyttä.

Ed. Tennilän ajatus siitä, että toisaalla on erillisenä kysymyksenä varsinainen talouden tervehdyttäminen ja jossain muualla erillisenä kysymyksenä työttömyyden hoitaminen, jota voitaisiin hoitaa siitä erillään, on täysin väärä, vanhentunut ja vanhanaikainen. Luulen, että ed. Tennilän omat entiset mallivaltiot, ns. sosialistiset maat, ovat paras osoitus siitä, mihin se johtaa, jos ei talouden perustasta pidetä hyvää huolta vaan

pyritään joihinkin näennäisiin ratkaisuihin, joilla muka ns. täystyöllisyyttä ylläpidetään.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Penttilälle, joka on uusi kansanedustaja, haluan huomauttaa, että ei ole selaista mahdollisuutta, että menettelytapa irrotetaisiin substanssista. Jos me puhumme menettelytavasta, meidän on puhuttava myöskin siitä asiasta, jota menettelytapa koskee. Sen takia on erinomaisen tärkeää, että puhutaan Talous- ja rahaunionista Emusta ja Suomen salakuljettamisesta sen yhteyteen.

Ed. Zyskowitz käytti siinä mielessä huonon puheenvuoron, että uskoi talouden tervehdyttämisen ja työllisyyden automaattisesti liittyvän yhteen. Kysymys on talouden tervehdyttämisestä ja tervehdyttämisestä. Ed. Zyskowitz, teidän puolueellanne on ollut kahdeksan vuotta aikaa näyttää, mitä kansantaloudelle tapahtuu, jos te käytätte maassa hallitusvaltaa. Te olette kahdeksassa vuodessa onnistuneet velkaannuttamaan tämän maan ja ajamaan työttömyyden ennätyslukemiin tilanteesta, jossa velkaa ei ollut ja jossa työttömyys oli kohtuullisella tasolla. Tämä on teidän harjoittamaanne talouden tervehdyttämistä. Siihen metodiin, millä te olette sitä harjoittaneet, minä en usko.

Työttömyys on sillä tavalla ongelmallinen asia, että kun se liittyy rakenteisiin, niin kuin se tällä tavalla liittyy Euroopassa, meidän täytyy sitä myöskin rakennepolitiikalla torjua. Haluaisin huomauttaa, että teidän sisar- tai veljespuolueenne edustaja Chirac tuli valituksi Ranskan presidentiksi ja hän on ollut työllisyyden parantamisen kannalla. Hän on asettanut kysymyksen, jonka mukaan Ranskan pitäisi irtautua vahvan frangin politiikasta, koska hän näkee, että se aiheuttaa työttömyyttä. Te päinvastoin täällä, kokoomus Suomessa, olette tuomassa uudelleen kovan markan rehabilitointia talouspolitiikan perustaksi. Se tulee johtamaan siihen, että työttömyyttä ei torjuta. Teillä on näyttöä siitä, että työttömyyttä ei torjuta.

Puhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia, ed. Seppänen!

Ed. Tennilä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Penttilälle toteaisin, kun hän sanoi, että nyt puhutaan asian vierestä, että en näe näin tapahtuvan. Käsittelyssä on kansanäänestyslaki, mutta täytyyhän puhua silloin myöskin Emun sisällöstä, jotta voimme päätellä, onko

tämä niin iso asia, että siitä on syytä järjestää kansanäänestys. Minusta kansanäänestys on syytä järjestää vain kaikkein tärkeimmistä asioista. Nyt pitää tietysti pohtia täällä yhdessä, onko Emu niin iso asia, että siitä ylipäättään on viisasta, tarpeen ja välttämätöntä järjestää kansanäänestys. Minusta se on. Siksi pitää puhua myöskin sisällöstä.

Edustajille Kiljunen ja Zyskowitz toteaisin, että hallitusohjelmassa on kaksi virhettä: Leikkaukset on väärin kohdennettu kaikkein huono-osaisimpiin ja toisaalta työllistäminen on jätetty aivan liiaksi markkinatalouden automaattisen työllistämisen varaan. Todella radikaalit työllistämistoimet puuttuvat. Siitä olen syvästi pettynyt. Minusta talouskasvu tuottaa tietyn verran työpaikkoja, mutta ei läheskään niin paljon kuin tämä tilanne suorastaan huutaa. Tarvittaisiin aivan muunlaisia ja paljon radikaalimpia toimia. Jostain syystä ne jäivät hallitusohjelmasta pois.

Ed. Elo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tosiaan kun kuuntelee edustajien Seppänen ja Tennilä puheita, oikeastaan sama kaiku on niissä kuin aikanaan, kun keuhuttiin sosialististen maiden talouspolitiikkaa, joka johti näiden maiden suoranaiseen talouskatastrofiin. Ei täällä Suomessakaan ole asioita parhaalla mahdollisella tavalla hoidettu, mutta kyllä, edustajat Seppänen ja Tennilä, me nyt kuitenkin olemme paljon paremmassa tilanteessa kuin ne maat, joita te olette pitkään ihannoineet ja joita kohtaan ilmeisesti edelleenkin jonkinlaista sympatiaa tunnette.

Mitä tulee Emuun, aikaisemminkin totesin lähetekeskustelussa sen, että aika erikoiselta tuntui se ajattelu, että Suomen markka voisi jäädä Emun ulkopuolelle. Kuka sijoittaisi tällaiseen heikkoon, suhteellisen pieneen valuuttaan? Jos ulkomaiset sijoitukset lähtisivät Suomesta pois, tapahtuisi suoranainen kansantaloudellinen katastrofi.

Mitä Chiraciin tulee, niin kyllä ed. Seppänen on tarkalleen seurannut Chiracin edesottamuksia. Chirac on esittänyt jotakin, seuraavana päivänä ottanut sen takaisin taas, ja kyllä kai tänä päivänä tilanne on se, että hän on vahvan frangin kannalla. Näyttää myös siltä, ettei hän tule järjestämään kansanäänestystä Emusta, niin kuin hän vaalitaistelun aikana jossain vaiheessa lupasi.

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On hyvä, että keskustellaan

rahopolitiikan linjauksista. Jäin kuitenkin ihmettelemään keskustelua siinä mielessä, että tämä on hyvin ristiriitaista ja tapahtuu hallituksen sisällä. Näyttää olevan niin, että ääripäät sijoittuvat hallituksen sisälle tässä kysymyksessä. Todellakin jää kysymään, kun emme ole vielä päässeet oikeastaan päätöksentekoon tämän hallituksen puitteissa, onko kaikissa asioissa asianlaita tällä tavalla, että täällä eduskunnassa käydään hyvin ristiriitaista keskustelua siten, että ääripäät ovat keskustelussa esillä.

Mitä tulee itse asiaan, olemme nyt kuitenkin EU:n jäseniä ja tietyllä tavalla, olimme Emussa tai emme, elämme nyt jo aika tiukan talouspolitiikan aikaa. On siinä mielessä onnetonta, että hallitusohjelmasta puuttuu mielestäni tällainen yrittäjyyden talous- ja työllisyyspolitiikka. Ei alenneta työllistämiskynnyksiä, mitä aivan välttämättä tarvittaisiin, ed. Tennilä, työllisyyden hoitamiseksi nykyoloissa. Toivoisin, että tähän kiinnitettäisiin huomiota. Tällainen ristiriitainen ääripäihin menevä keskustelu jäisi hallituksen sisälle ja täällä eduskunnassa se jäisi vähemmälle; ehkä sitä voisi käydä hallitusryhmien sisällä vaikka iltakoulun puitteissa.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kansanäänestys on poliittinen ja erittäin populistinen tapa siirtää vastuu asiasta kansan niskoilte. Kun katsomme varoittavan esimerkin aikanaan EU-kansanäänestyksestä, niin jokainen meistä tietää, että eihän siinä, vaikka se oli sellaisenaan suhteellisen selväpiirteinen asia tähän Emu-päätökseen verrattuna, kansalaisille pystytty antamaan mitään sellaista tietoa, joka olisi ollut selkeän, järkevän päätöksen pohjana. Kansalaiset vastasivat asiaan pääasiassa tunteella ja erityisesti median ja sellaisten piirien yllytyksen ansiosta, jotka halusivat Suomen ehdottomasti Euroopan unioniin.

Emu-kysymys on huomattavasti monimutkaisempi taloudellinen kysymys. Minä haluaisin vain tietää, millä tavalla kansalaiset saadaan tietoiseksi sen perimmäisistä tekijöistä sillä tavalla, että he voivat vastata itseään sitovasti ohjeeksi kansanedustajille siinä asiassa. Ei tätä asiaa ole ajateltu ollenkaan. Kansanäänestyksessä pitäisi ottaa hiukan oppia edellisestä kansanäänestyksestä ja hiukan vähemmän suosia tällaisia ajatuksia, joita ed. Seppänen esittää.

Minuakin hirvittää, kun kuuntelee täällä salissa kokoomuksen ja vasemmistoliiton välistä keskustelua. Ei täällä saa minkäänlaista selvää siitä, mitkä ryhmittymät ovat hallituksessa tänä päivänä.

Normaalisti saadaan selville, kun kuunnelaan täällä keskustelua, mitkä ovat hallitusryhmiä. Nyt hallitusryhmät, vaikka juuri on voitettu jääkiekon maailmanmestaruuskin ja pitäisi kaikkien puhaltua yhteen hiileen, hyvä etteivät ole avoimesti toistensa takissa täällä kiinni. Yrittäkää nyt pikkuisen edes halata, kun täällä on yleisöäkin lehtereillä! He kauhistuvat vallan, kun...

P u h e m i e s (koputtaa): Asiaan!

P u h u j a : ... näkevät minkälaisissa hoteissa maan asiat tällä hetkellä ovat, vaikka viiteen pilariin pitäisi nojata maan hallituksen.

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Zyskiewicz, joka nyt on poistunut keskuudestamme (Hälinää!), tosin salin ulkopuolelle vain, totesi välihuudossaan, että mehän olemme samassa hallituksessa, vasemmistoliitto ja kokoomus. Näin toki on, ja tämä tosiasia heijastaa sitä todella syvää taloudellista kriisiä, mihin edellisen eduskunnan ja hallituksen aikana tämä maa on ajettu. Tämä asia, että ed. Zyskiewicz kuitenkin elää menneisyyttä puhuen valtioista, joita ei enää nykyään ole olemassa lainkaan, osoittaa myös vähän parantamisen varaa. Siinä mielessä ed. Seppäsen kannanotot edellisten kahden hallituksen politiikkaan, jossa ed. Zyskiewicz on ollut mukana sitä tukemassa, ovat ihan paikallaan, mutta minäkin kyllä haluaisin nostaa keskustelun reaaliaikaan, en tosin ihan niin populistisesti kuin arvoisa ed. Aittoniemi teki.

Ed. S e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi täällä kaipailee hallituksen ja opposition keskustelua.

Minä mielelläni alustan keskustelun myös niin, että missä se keskusta nyt on, kun täällä puhutaan Emusta. Mikä on keskustan kanta Suomen jäsenyyteen Raha- ja talousliitossa Emussa? Minä olen kovasti ihmetelty, minkä takia kepu on tässä kysymyksessä niin hiljaa.

Tilannehan on se, että keskusta on ollut mukana menemässä ensimmäisessä ryhmässä Emuun. Keskustan ollessa hallituksessa se hallitus, Ahon hallitus, ilmoitti, että Suomi pyrkii ensimmäisten joukossa Emuun, ja tämän takia mielestäni keskustalla on tässä tilanteessa todella selittelyn paikka. Te ette voi osallistua eduskunnassa käytävään keskusteluun Talous- ja rahaunionista Emusta, kun te olette olleet sen hyväksymässä.

Te olette olleet mukana viemässä Suomea sinne ensimmäisessä ryhmässä.

Tämän takia on erittäin positiivista, että nyt on tällainen uusi hallitus, jonka aikana voimme tästä asiasta keskustella silloin, kun tämä asia ei ole hallitusohjelmassa. Se, mennäänkö mukaan Emuun vai ei, ei ole hallitusohjelmassa. Tämän takia minä väitän, että olisi virhe viedä Suomi mukaan sinne ensimmäisessä ryhmässä, jossa meitä ollaan viemässä. EU:n komissaari sanoo, että Suomi on niiden kuuden maan joukossa, joiden pitäisi mennä mukaan ensimmäisessä ryhmässä.

Tässä mielessä ed. Elo on väärässä. Kyllä me voimme olla siinä jälkimmäisessäkin ryhmässä, eikä meidän tarvitse olla niiden kuuden ensimmäisen joukossa. Me voimme olla yhdeksän jälkimmäisen joukossa ja silti voimme olla mukana Emussa ja täyttää Maastrichtin sopimuksen meille asettamat ehdot.

Ed. Elo, jos te ette usko Chiraciin auktoriteettina, en minkään, mutta minä voin käyttää nyt entistä presidenttiä Mauno Koivistoa, johon te varmaan uskotte. Hän antoi ymmärtää, että meidän ei pitäisi mennä mukaan tällaiseen Emuun ensimmäisessä ryhmässä, ennen kuin meidän taloutemme on kunnossa. Ja meidän taloutemme ei ole siinä kunnossa vuoden sisään, että meidän kannattaisi pyrkiä mukaan ensimmäisessä ryhmässä.

Tässä mielessä on erittäin positiivista, että hallitusryhmienkin kesken voimme käydä keskustelua siitä, pitääkö ...

P u h e m i e s (koputtaa): Jälleen kaksi minuuttia, ed. Seppänen!

Ed. **L a a k s o** (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Aittoniemi antoi ymmärtää, ettei kansa ymmärrä mahdollisesti Euroopan unionin Raha- ja talousliiton jäsenyydestä käytävää kansanäänestystä. Hänen puheenvuorostaan sai myös sen käsityksen, että tämä keskustelu olisi jotenkin poikkeuksellinen ja eriskummallinen Euroopassa. Tosiasia kuitenkin on se, että useimpien Euroopan unionin jäsenmaiden hallituksissa ja parlamenteissa on tällä hetkellä käsitellään myös mahdollista kansanäänestystä Emun jäsenyydestä.

Juuri Ranskan presidentinvaalien yhteydessä tämä keskustelu mahdollisesta Emu-kansanäänestyksestä oli varsin voimakas, ja kuten täällä jo on todettu, muun muassa konservatiivien presidenttiehdokas antoi useitakin toistensa kanssa

ristiriidassa olevia lausuntoja kansanäänestysten mahdollisuudesta.

Myös Englannissa ja Tanskassa keskustellaan parhaillaan siitä, että jos nämä maat mahdollisesti tulevaisuudessa hakeutuvat Emuun, pitäisi-
kö myös näissä maissa järjestää asiasta kansanäänestys vai ei.

Myös Saksassa, jossa Emu-jäsenyys on Saksan perustuslakituomioistuimen mielestä erillisen päätöksen takana, kansalaisjärjestöjen toimesta on esitetty vaatimus siitä, että Saksa ei voisi luopua omasta valuutastaan ilman kansanäänestystä.

Eli tämä keskustelu, mitä me käymme tällä hetkellä eduskunnassa, ei ole mitään tavatonta. Sitä käydään useimmissa Euroopan unionin jäsenmaissa.

Todettakoon myöskin se virheellinen mielikuva, jota yritetään keskustelussa synnyttää, ja se on se, että Emu-kriteerit tulisivat vielä esille vuoden 96 hallitustenvälisessä konferenssissa. Näin ei tapahdu, vaikka esimerkiksi useat hallituspuolueet silloiselle puhemiehelle Lipposelle antamisaan vastauksissa kuvittelivat näin. On jo aikaisemmin päätetty Maastrichtin sopimuksessa, että Emu-kysymystä ei käsitellä vuoden 96 kokouksessa, ja tämä päätös on myöhemmin ratifioitu.

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. **S a a r i n e n** (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Seppänen sanoi, että meitä ollaan viemässä Emun piiriin. Jos sinne mennään, niin kai sinne mennään kuitenkin suomalaisten omasta tahdosta. Ei meitä kukaan sinne väkisin vie.

Näen asian siinä valossa, että meidän tulisi hoitaa talousasioitamme kuitenkin siten, että olisimme Emu-kunnossa, jos sitten päätämme sinne mukaan mennä. Emu-kriteerit ovat mielestäni sellaisia, että kyllä niillä on myös myönteisiä työllisyysvaikutuksia, jos me erityisesti, niin kuin tämän hallituksen ohjelmaankin sisältyy, pidämme Emu-kriteerien lisäksi talouspolitiikassa huolta työttömyyden vähentämisestä. Minä uskon, että kansanäänestyskysymys asettuu pienuusluokkaan eikä silloin niin tärkeä, jos meillä on muut palikat kohdallaan.

Täällä viitattiin myös siihen, että jäämisemme mahdollisesti Emu-järjestelmän ulkopuolelle jättäisi pienen heikon markan sillä tavalla puolustuskyvyttömäksi, että ei ehkä olisi viisasta jättäytyä ulkopuolelle. Mutta ne ovat tulevia asioita.

Sen verran vielä totean, kun täällä ovat eräät puhuneet myös jääkiekosta, että ei aikaisempien hallitusten aikana Suomi voittanut maailmanmestaruuksia, eikä olisi millään uskonut, miten nopeasti ministeri Andersson tähänkin asiaan pystyi vaikuttamaan.

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. S a a r i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Keskeinen kysymyshän ei oikeastaan Emu-asiassa ole siirtyminen aikaan yhteiseen valuuttaan, vaan tietenkin se, että menemällä mukaan Emuun tai pääsemällä siihen mukaan joudutaan tilanteeseen, jossa keskeinen osa talouspoliittista päätöksentekoa joka tapauksessa alistuu Euroopan unionin erilaisille organisaatioille. Tästä kysymyksestä luonnollisesti on aivan välttämätöntä Suomessa käydä keskustelua täysin sen estämättä, että samaan aikaan meidän on pidettävä huoli siitä, että Suomessa panostetaan kaikki voimavarat alhaiseen inflaatioon, julkisen talouden tasapainoon, alhaiseen korkotasoon ja vakaaseen valuuttaan pääsemiseksi.

Kun ed. Seppänen totesi, että me emme ole Emu-kunnossa, niin aivan oikein, meidän tulee päästä Emu-kuntoon. Vasta sen jälkeen ollaan tilanteessa, jossa ylimalkaan voidaan arvioida, onko tuo askel otettava.

Ed. E l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kun täällä edustajat Ala-Nissilä ja Aittoniemi ovat peräänkuuluttaneet hallituksen yhtenäisyyttä, haluaisin kyllä tässä yhteydessä todeta, että ed. Tennilähän äänesti hallitusohjelmaa vastaan täällä ja ed. Seppänen taas ilmoitti Helsingin Sanomissa, että herrat määräilevät ja hänen on äänestettävä hallitusohjelman puolesta, joten tämä tästä.

Mutta itse asiassa myöskin ihmettelen sitä, että keskusta ei ole täällä muuta vaihtoehtoa esittänyt kuin sen, mitä edustajat Aittoniemi ja Ala-Nissilä ovat sanoneet, eli että hallitus on epäyhtenäinen. Mikä on keskustan kanta? Olisi hyvin mielenkiintoista tietää tämä. Käsitykseni on, että edellisen pääministerin Esko Ahon johdolla keskusta sitoutui hyvin pitkälle Emu-kriteereihin hallituksessa ollessaan.

Mitä tulee EU:n komissaarin kantaan, olen sitä mieltä, että se oli tunnustus Suomen tilanteelle siitä, että me olemme niin hyvässä kunnossa, että me saatamme tulla kysymykseen, kun Emumaita ryhdytään valitsemaan. Siinä mielessä se

pitäisi oikeastaan suomalaisten ottaa tunnustuksena ja myöskin se hallituksen ponnistelu, että me pyrimme tasapainon saavuttamiseen tässä taloudessa.

Olen ed. Saarion kanssa samaa mieltä siitä, että itse asiassa Emu-kriteerit ovat terveen talouden pohja. Alhainen inflaatio, mahdollisimman pieni budjettivaje ja kohtuullinen valtion velka ovat terveen talouden merkkejä, ja suomalaisten pitää niihin joka tapauksessa pyrkiä. Sillä, että meillä on voimakas inflaatio ja kasvatamme budjettivajetta ja lisäämme velkaa, ei tämän maan taloutta kuntoon pistetä.

Itse asiassa me sosialidemokraatit olemme kyllä esittäneet moneen otteeseen, että tietysti olisi ollut hyvä, jos olisi saatu työttömyys Emu-kriteereihin ja minun mielestäni siinä on sekä vasemmistoliitolla että sosialidemokraateilla ihan riittävästi tehtävää, että työttömyys saadaan mukaan silloin, kun puhutaan Emu-kriteereistä.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Keskusta suhtautuu Euroopan unionin jäsenyyteen kovin kriittisesti. Se tiedetään. Se oli jopa vaikea pala tälle eduskuntaryhmälle. Se jopa hajautui siinä aikanaan kahteen leiriin. Keskusta suhtautuu yhtä kriittisesti myöskin Maastrichtin visioiden tulevaisuuteen, myöskin Emu-jäsenyyteen ja sen eri kohtien toteuttamiseen. Tiedätte sen varsin hyvin.

Mutta se, miksi emme ole tässä keskustelussa ottaneet enempää tähän asiaan kantaa, on selvästi selvinnyt ed. Ala-Nissilän puheista ja omistani. Me olemme hämillämme ja häpeämme nykyistä hallitusta sikäli, että täällä salissa on täysi sota jo tässä vaiheessa, vaikka muutaman päivän olette istuneet hallituksessa. Joka puolelta kuuluu erilaisia näkemyksiä. Hyvä, ettei tässä välissä joudu, kun te olette toistenne kauluksissa kiinni, jonkinlaiselle demarkaatiolinjalle vielä. Kyllä tämä niin hurjaa meininkiä on. Sen vuoksi me emme ole halunneet tähän asiaan sivistyneenä eduskuntaryhmänä puuttua mutta kauhistelemme tätä asiaa kyllä.

Mitä tulee ed. Laakson näkemykseen siitä, että minä väitän, että kansa ei ymmärrä, kyllä kansa ymmärtää, jos minä menen korpimökkiin selittämään Euroopan raha- ja talousunioniasiat. Mutta ei niillä teoreettisilla hölynpölyillä, mitä tässäkin keskustelussa on kuultu, kukaan ymmärrä yhtään mitään, ei myöskään ed. Seppäsen kirjasta. Se on ihan selvä asia. Tästä on kysymys: Ei pystytä selvittämään ihmisille kansan

kielellä, mitä heidän pitäisi tietää, kuten kävi EU-jäsenyysskysymyksessäkin. Tästä on kysymys. Näin on, ed. Laakso, tiedätte varmaan sen hyvin.

Ed. K a l l i s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Keskustelussa jokainen edustaja on todennut, miten tärkeä on pyrkiä Emu-kriteereihin, eikä kukaan varmasti sitä voi kieltää. Kaikki hallitukset kaikissa maissa pyrkivät niihin. Kun markka sidottiin ecuun, käytiin suurin piirtein samanlaista keskustelua. Kyllä hallituksen tarkoitus oli harjoittaa sellaista politiikkaa, että inflaatio pysyy alhaisena, korkotaso laskee jne. jne. Nämä ovat tietenkin erittäin tärkeitä kysymyksiä.

Olen kyllä ed. Saarion kanssa eri mieltä siitä, etteikö keskeinen kysymys sittenkin tässä asiassa ole se, luovutaanko omasta markasta vai ei. Kuten kokemukset ovat osoittaneet, on ollut tilanteita, jolloin Suomella ei ole ollut mitään muuta mahdollisuutta kuin korjata valuuttakursseja, jotta kilpailukyky olisi säilynyt. Emme tiedä, minkälainen on huomispäivä. Voi olla, että josakin meille tärkeässä maassa devalvoidaan ja muutetaan valuuttakursseja. Suomen yksipuolinen vienti joutuu kyllä silloin suuriin vaikeuksiin, mikäli me emme voi vastatoimenpiteisiin ryhtyä.

Minun mielestäni se ehkä kaikkein keskeisin kysymys on, luovutaanko omasta markasta vai ei. Minä en ainakaan halua luovuttaa tärkeää talouspoliittista instrumenttia pois, koska sitä saatetaan tarvita ennemmin tai myöhemmin.

Mitä tulee kansanäänestykseen, niin kyllä kai voidaan todeta, että kun asiantuntijat ovat niin eri mieltä omasta markasta luopumisesta ja Emu-kriteereistä, minun mielestäni ei pidä siirtää näin suurta kysymystä kansan päätettäväksi.

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia, ed. Kallis!

Ed. S e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kallis, ei kysymys ole vain siitä, luovutaanko omasta markasta tai omasta valuutasta. Kysymys on myös siitä, mikä tulee tilalle. Tässä tapauksessa tilalle on tulossa Euroopan talous- ja rahaliiton Emun mukainen kuri, monetaristinen kuri, joka pitää sisällään työttömyyden hyväksymisen yhteiskuntapolitiikan välineenä. Se kuri tulee myös aikaisemmasta talouspolitiikasta, jota EU:ssa on harjoitettu, jota meitä isommat maat ovat harjoittaneet omilla ehdoillaan.

Asetankin kysymyksen sillä tavalla, että saataisikin olla viisaampi sitoa Suomen markka, jos markasta luovutaan, Yhdysvaltain dollariin mieluummin kuin Euroopan talous- ja rahaliiton mukaiseen Euroopan yhteiseen valuuttaan. Se saattaisi vastata meidän etuamme huomattavasti paremmin kuin sidos siihen monetaristiseen kuriin, jota saksalainen talouspolitiikka edustaa ja joka on irrallinen Suomen tärkeimmän vientiteollisuuden alan, metsäteollisuuden, laskutusvaluutasta. Tässä mielessä kysymys on todella monimutkainen ja hankala.

Eikä ole ollenkaan itsestäänselvää, että meidän etumme tulee parhaiten toteutetuksi sillä tavalla, mitä tässä nyt ajetaan. Suurista periaatteellisista kysymyksistä kysymys on myös demokratiasta, siitä että rahapoliittinen valta siirtyy Euroopan keskuspankille Saksaan ja sellaiselle Euroopan keskuspankin johtokunnalle, jossa on kuusi jäsentä mutta ei yhtään suomalaista. Sitten meille kyllä opetetaan, mitä tapahtuu, kun "herrat määräilee". Vaikka me vastustaisimme kuinka sitä, mitä "herrat määräilee", meidän on se tehtävä, koska heillä on täysivaltainen oikeus niin tehdä. Silloin meidän maamme etua ei aja kukaan. Minusta pitäisi välttää tilanteita, joissa herrat määräilevät meidän etujemme vastaisella tavalla.

Ed. T e n n i l ä : Rouva puhemies! Kiinnitän vielä muutamaan seikkaan huomiota lähinnä vastatakseni esille tulleisiin asioihin.

Ed. Aittoniemi kauhisteli sitä, että täällä keskustellaan. Minusta Emusta, jos mistä, pitää nyt juuri alkaa iso keskustelu. Emusta keskustellaan muissa maissa paljon enemmän. Minä seuraan, voisin sanoa: aika tarkkaan, englantilaista keskustelua. Siellä Emu on suuren huomion kohteena, ja siitä on siellä hyvin erilaisia kantoja, mutta kriittisyys on paljon suurempaa esimerkiksi Englannissa kuin meillä johtotasolla. Myöhäistä on keskustella sitten, kun ratkaisut on jo tehty. EU:n osaltahan esimerkiksi tässä salissa kävi niin, että ennen EU-kansanäänestystä ei juurikaan keskusteltu, mutta sitten puhuttiin päiviä ja öitä, kun ratkaisu oli jo käytännössä tapahtunut.

Ed. Elolle toteaisin, että ongelma on siinä, että minun varman käsitykseni mukaan Emu-kriteerit, Emu ja työttömyyden torjunta riitelevät keskenään. Se on minusta se suuri ongelma tässä asiassa, koska meillä on suurtyöttömyys, joka valitettavasti näyttää vakiintuvan hyvin korkealle tasolle.

Lopuksi toteaisin, että minun mielestäni me tarvitsemme ehdottomasti oman rahan, rahapolitiikan sekä valuuttakurssipolitiikan voidaksemme turvata kilpailukykyämme kaikissa tilanteissa. Se on minun varma käsitykseni.

Ed. Laakso: Rouva puhemies! On ollut mielenkiintoista kuulla lupauksia, joita Emu-jäsenyyden kannattajat antavat sen suhteen, mitä Emu-jäsenyys merkitsee Suomelle tulevaisuudessa. Se merkitsee vakaata taloutta, vakaata valuuttaa, tilannetta, jossa spekulatiivimahdollisuudet on eliminoitu pois, se merkitsee investointeja, jopa korkotason alentumista.

Missä me olemme kuulleet nämä samat perustelut aikaisemmin? Ne kuultiin ennen EU-kansanäänestystä perusteltaessa Suomen jäsenyyttä Euroopan unionissa. Silloin kerrottiin, että jäsenyys Euroopan unionissa puolittaa korkotason, käynnistää räjähdysmäisen investointiaallon, merkitsee sitä, että Suomen markka pelastuu valuuttakeinoteltulta, ja kaiken kaikkiaan pääomien maastavennin piti pysähtyä Euroopan unionin jäsenyyteen.

Me olemme kuulleet nämä samat argumentit jo kerran. Kun ne eivät ole toteutuneet EU-jäsenyyden myötä, niin nyt samat perustelut on siirretty tuonnemmaksi eli Emu-jäsenyyteen. Toisin sanoen samat lupaukset yritetään myydä meille toista kertaa. Tämä tuntuu hyvin oudolta keskustelulta.

Ed. Seppänen: Arvoisa puhemies! Lopuksi haluan sanoa, että keskusteluhan on käyty tänään ed. Kiljunen aloitteesta, toivomuksesta ja alustamana. Minusta hän ei ole nyt puolustanut tässä keskustelussa niitä asioita, joita hän toi esille, sillä tavalla, että hän olisi säilyttänyt uskottavuutensa. Ed. Kiljunen, työllisyyttä ei olla otamassa Emu-kriteereiden joukkoon, rahapolitiittisten kriteereiden joukkoon, koska se ei ole rahapolitiikkaa, se on yhteiskunnan rakenteissa olevaa politiikkaa. Ed. Kiljunen esittämä näkemys siitä, että Euroopan sosialidemokraatit ovat niitä asioita pitäneet euoparlamentissa esillä, on mielikuvapolitiikkaa ja ulkopuolella kaiken sen asioiden käsittelytavan, joka tällä hetkellä on käynnissä Maastrichtin sopimuksen perusteella ja siihen liittyen. Ed. Kiljunen, Maastrichtin sopimus on määritellyt meille liitteissä Emu-kriteerit, joita me olemme nyt noudattamassa, on määritellyt Emun aikataulun, eikä sinne olla ottamassa mukaan työttömyyttä. Se ei tule esille hallitustenvälisessä konferenssissa ensi vuonna. Tä-

män takia minä hieman ihmettelen sitä, että ed. Kiljunen näin heppoisilla perusteilla alusti tällaisen keskustelun.

Ed. Saaristo: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Laakson puheenvuoroon totean sen, että tosiasiasahan tietenkin se, että Suomi on Euroopan unionin jäsen, on osaltaan merkittävästi voinut edesauttaa sitä, että meillä on korkotaso kehitysmässä jatkuvasti kohtuullisempaan suuntaan, teollisuuden investoinnit ovat selkeästi lisääntyneet, vaikkei räjähdyksestä voitaisi puhuakaan, Suomen valuutta on hyvin balansoitunut. Näin ollen itse asiassa tämä prosessi oikeastaan kannattaisikin ostaa uudelleen.

Ed. Kallikselle toteaisin, kun hän kaipasi devalvaatiota Suomen talouspolitiikan ja rahapolitiikan hoitamiskeinojen joukkoon, että luulenpa, että jos asiaa yhtään tarkemmin valaisee, käytännössä se merkitsee sitä, että me pysyttäytyisimme linjalla, jossa kotimarkkinoilta tulonsa saavat kansalliset ja yritykset jatkuvasti tukisivat vientiteollisuuden ponnistuksia. Näin ollen devalvaatiot kyllä toistuvana prosessina Suomessa ovat pitäneet huolen siitä, että ns. pienomistaja on tästä jatkuvasti kärsinyt, joten devalvaatiota sellaisenaan ei kannata haikalla. Jos valtakunnan talouspolitiikan ja rahapolitiikan keinot jäävät niin vähälle, eipä sitten muitakaan keinoja juuri avuksi tule.

Ed. Kiljunen: Arvoisa puhemies! Kun tässä nyt haastetaan vastaamaan, niin vastataan.

Ed. Laakso oli huolissaan siitä, että on kuullut jo kertaalleen eräitä peruskriteereitä integroiduttaessa Eurooppaan koskien valuuttakurssipolitiikkaa, rahapolitiikkaa yleisemmin, korkotason kehitystä jne. On kuitenkin kiistämätön tosiseikka, että jos Eurooppaan luodaan yhtenäinen valuutta-alue, se epäilemättä johtaa siihen, että valuuttakurssiepävarmuus häviää. Se kiistämättä johtaa myös siihen, että valuuttavaihtokustannukset, jotka ovat olennainen osa tällä hetkellä kustannusrakennetta, katoavat. Hän on huolissaan siitä, että Euroopan syntyvälle keskuspankille siirtyisi päätöksentekovaltaa asioissa, jotka jo nyt ovat luonteeltaan ylikansallisia. Eikö se ole nimenomaan oikea kehityksen suunta, koska tällä hetkellä kansainvälisten pääomamarkkinoiden spekulatiivisuus määrää ja hallitsee kohtuuttoman paljon kansallisten talouksien kehitystä?

Sitten koskien ed. Seppäsen huomiota siitä, että työllisyyspolitiikka ei ole mukana, me olem-

me ottaneet sen jo mukaan suomalaisessa hallitusohjelmassa, nykyisen hallituksen ohjelmassa, kun Emu-kriteereistä puhutaan. Me tuomme selkeästi sen esille. Kuten ed. Seppänen hyvin tietää, on tähdättävä siihen, että Emu-kriteereitä toteutettaessa myös työllisyyskehitys varmistetaan ja turvataan. Sama politiikka luonnollisesti pätee silloin, kun tehdään ratkaisuja EU:nkin tasolla.

Ed. K a l l i s : Arvoisa puhemies! Ed. Kallis ei suinkaan haikaillut devalvaatiota. Ed. Kallis totesi, että ei ole Suomen edun mukaista luopua sellaisesta tärkeästä talouspoliittisesta instrumentista kuin valuuttakurssien muuttamisesta. Kyllä me olemme niin monta kertaa joutuneet toteamaan, että ainoa ratkaisu on ollut valuuttakurssien muuttaminen, viimeksi syksyllä 1991 ja syksyllä 1992. Minä sanoin myös, että ei tämä maailma koostu yksinomaan niistä maista, jotka ovat ecussa. On USA, on Kauko-Aasia jne. Siellä voi tapahtua sellaisia kurssimuutoksia, jotka haavoittavat vientiämme, niin että meille tulee joukkotyöttömyys. Tämänkin me olemme aikaisemmin nähneet.

Mitä tulee vielä Emu-kriteereihin, esimerkiksi 70-luvulla, tasan 20 vuotta sitten, tässä maassa työttömyysprosentti oli 1,8. Tänä päivänä se on lähes 18. Kyllä silloin oli korkea inflaatio. Jos silloin olisi ajettu Emu-kriteereitä voimakkaasti, minä olen täysin vakuuttunut siitä, että työttömyysprosentti olisi ollut korkeampi. Jos nyt olisi hieman lievennetty, niin lyhyellä tähtäyksellä työttömyysprosentti olisi varmasti ollut alhaisempi. Minä en halua väittää, että se olisi ollut oikea talouspoliittinen linja, mutta kyllä nämä kriteerit ovat ristiriidassa työllisyyden kanssa.

Ed. R y h ä n e n : Rouva puhemies! Tässä on kysymys laajemmasta, sanoisin: perustavaa laatu-olevasta, yhteiskuntapoliittisesta linjauksesta. Santeri Alkio puhui aikoinaan siitä, että ihmisyyden ja sen kehitystarve täytyy panna kaiken valtiollisen ja yhteiskunnallisen uudistamisen perustaksi. Nyt Emu-kriteerien kannattajat ja ylipäänsä Suomen Emuun ajajat näkevät, että Emu-kriteerit täytyy panna kaiken yhteiskunnallisen ja valtiollisen uudistuksen perustaksi. Tämä käy selville täysin hallituksen sosiaalipoliittisista linjauksista, joissa köyhiä kyykytetään hyvin voimakkaasti. Tällä hetkellä luovutaan kansanvaikutuksesta ja suositaan suurituloisia.

Ed. S a l o : Arvoisa puhemies! Emu-asia on varmaan suurelle osalle kansaa sen verran iso

asia ja tuntematon asia, että viedä se kansanäänestykseen voi olla asialle kohtalokasta. Eduskunnassa se asia täytyy kyetä ratkomaan.

Mitä liittyminen Emuun vaikuttaa Suomeen? Ymmärtääkseni se vie meiltä täysin mahdollisuuden vaikuttaa omien asioidemme järjeleemiseen. Meidän ympäristössämme on Venäjä, jonka kauppa perustuu pitkälti dollaripohjaisuuteen. Nimenomaan Amerikassa on nähty, kuinka hoidetaan työllisyyspolitiikkaa. Jos dollarista tulee liian vahva, se vain kellutetaan tietyllä tasolla ja siirretään työ kotimaahan. Suomessa on meneillään työn ulosliputus nimenomaan väärällä rahapolitiikalla. Sen seurauksena meillä todella työttömät joutuvat kyykkyy. Maatalous on siinä yksi kärsijä. Muutaman kuukauden sisällä nähdään, kuinka tuhoisaa tämä valuuttapolitiikka tulee olemaan.

Ed. E l o : Arvoisa rouva puhemies! Kun kuuntelin ed. Kalliksen puheenvuoroa, niin oikein ihmettelin sitä. Jos oikein muistan, hän on kauppaoppilaitoksen rehtori ja kuitenkin haikaili parinkymmenen vuoden takaisen politiikan perään eli inflaation ja devalvaation. Olen todennut tänäänkin jo aikaisemmin, että minusta olisi kohtalokasta, että jos Emu muodostetaan, Suomi jäisi ulkopuolelle. Meillä on 60 miljardia ulkomailta investointeja. Ei niistä tarvitse lähteä kuin 3—4 miljardia, niin kuten olen sanonut, tulee Eka-ilmio: Kun säästökassasta hävisi muutama kymmenen miljoonaa markkaa rahaa, koko talous romahti. Aivan samalla tavalla kävisi Suomen kansantaloudelle: muutama miljardi ulkomaisia investointeja pois Suomesta ja meidän taloutemme romahtaa. Me elämme, ed. Kallis, markkinataloutta, ja tämä on tosiasia.

Olen sitä mieltä, että kun markka kytketään aikanaan — mikä se valuutta onkin, johon se kytketään, ecu, on puhuttu myös Saksan markasta — tärkeätä on pohtia, millä markan arvolla se tapahtuu. Se meidän suomalaisten täytyy aikanaan ratkaista, mutta sitä ei tarvitse vielä tänä päivänä ratkaista.

Toteaisin vielä kerran, että Emu on terveen talouden pohja. Tulevaisuudessa me suomalaiset voimme rakentaa hyvinvoinnin pelkästään sille, miten meidän tuottavuutemme lisääntyy ja mitä me pystymme omalla ahkeruudellamme saamaan aikaan. Ei se voi perustua mihinkään keinokeinoisiin silmänkääntötemppuihin taloudessa. Ei Suomen talousongelmia ratkaista inflaatioilla ja devalvaatioilla.

Ed. L a a k s o : Rouva puhemies! Ed. Kiljusen puheenvuorosta saattoi saada sen käsityksen, että hallitus ohjelmassaan olisi ikään kuin esittämässä yhdeksi Emun lähentymiskriteeriksi työllisyyttä. Tämä ei tietenkään pidä paikkaansa. Jos olemme oikein tarkkoja, niin fraasi, jonka hallitus on ottanut ohjelmaansa työllisyyden asemasta, ei ole yhtään mitään. Siinähan sanotaan: ”Rahaliittoa arvioitaessa on lähestymiskriteerien lisäksi painotettava työllisyyden asemaa Euroopan unionin talouspoliittisessa yhteistyössä - - .” Kun ei kerrota mitä painottaminen on — työllisyyden painottaminen ei näy esimerkiksi 3 kohdassa, joka käsittelee Euroopan unionia — niin se on fraasi, jossa ei ole sisältöä.

Itse asiassa kyse onkin siitä, että muotoilu, joka hallitusohjelmaan on tehty, oli kompromissi. Todellakin eräät vasemmistolaiset voimat halusivat, että Suomi olisi kannattanut samaa esitystä, jonka sosialistiryhmä on tehnyt ja hyväksynyt omalta osaltaan Euroopan parlamentissa, eli että lähentymiskriteereitä täydennettäisiin työllisyyden osalta. Mutta puhemies Lipposen johdolla neuvoteltuun hallitusohjelmaan ei tätä muotoilua hyväksytty. Ed. Kiljusen kannattaisi ottaa selvää, minkä puolueen hallitusneuvottelijat torjuivat tämän ehdotuksen.

Ed. K a l l i s : Arvoisa puhemies! On tietenkin turha yrittää korjata sitä, mitä muut edustajat ovat lausuneet, mutta haluan kuitenkin todeta, että olen pari kertaa sanonut, että en missään nimessä haikaile inflaatiota. Olen yrittänyt myös sanoa, etten haikaile devalvaatiota. Olen vain todennut, että on tilanteita, milloin tämä talouspoliittinen toimenpide on nopein ja tehokkain ja on ollut monesti välttämätön. Yritin myös todistaa, että työllisyyden ajaminen ja sijoittaminen etusijalle voi joskus olla ristiriidassa näiden tärkeiden Emu-kriteerien kanssa. Yritin myös sanoa, että lyhyellä tähtäyksellä voidaan työllisyyttä parantaa sallimalla inflaation jonkin verran nousta. En pidä tätä pitkällä tähtäyksellä hyvänä toimenpiteenä. Totta kai minäkin ymmärrän, niin kuin jokaisen pitäisi ymmärtää, että jos meillä on alhaisempi inflaatio kuin kilpailijamaissa, niin totta kai meidän kilpailukykyämme paranee. Mutta lyhyellä tähtäyksellä on joskus ollut viisasta sallia pientä pientä inflaatiota, jotta maan ja yhteiskunnan suurin syöpä, työttömyys, on saatettu siedettäviin lukuihin.

Ed. S e p p ä n e n : Arvoisa puhemies! Viikonviimeiseksi lopuksi haluaisin todeta ed. Kil-

juselle, että hän muistaakseni vaalien alla mainosti itseään tohtorina, mutta nyt käsiteltävänä olevassa asiassa hän on väärän alan tohtori. Hän viittasi valuutta-alueeseen ja antoi ymmärtää, että meidän on viisasta mennä mukaan johonkin valuutta-alueeseen, jossa on yhteinen valuutta, ja se olisi meidän taloudellemme edullista. Mutta nyt ed. Kiljusen olisi hyvä tietää perusteista vähän enemmän, nimittäin Emu ei ole optimaalinen valuutta-alue kansantaloustieteen käsitteistön mukaan. Siellä ei ole yhteistä aluepolitiikkaa, siellä ei ole tosiasiallisesti työvoiman vapaata liikkuvuutta, eikä siellä ole sillä tavalla ammattiyhdistysvapaata palkanmuodostusta, että palkat voisivat joustaa tarvittaessa, jos ulkopuolelta kohtaa sellainen sokki, johon ed. Kallis viittasi ja joka meitä voi kohdata siinä tilanteessa, että kaikki maat, jotka ovat meidän kauppakumppaneitamme, eivät ole Euroopan unionin tai Euroopan talous- ja rahanunionin jäseniä.

Tässä mielessä, ed. Kiljunen, optimaalinen valuutta-alue on vastaus kysymykseen, miksi Emuun ei pidä kiirehtiä. Pelkkä valuutta-alue on roskaa. Se ei auta meitä hahmottamaan tätä kysymystä niistä näkökulmista, jotka ovat meidän kansantaloudellemme tärkeitä, joiden avulla voitaisiin pyrkiä torjumaan työttömyyttä. Työllisyys ei kuulu nimittäin Emu-kriteereiden joukkoon eikä ole sinne tulossa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

4) Lakialoite laiksi tuloverolain 149 a §:n muuttamisesta

Lakialoite 8/1995 vp (Ala-Nissilä ym.)

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovainvaliokuntaan.

5) Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomus Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta vuosilta 1992—1994

Lähetekeskustelu
Kertomus 1/1995 vp

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin ulkoasiainvaliokuntaan.

Keskustelu jatkuu:

Ed. L a a k s o : Rouva puhemies! Euroopan neuvosto kokoontui toissa viikolla. Ehkä tässä yhteydessä on syytä hieman selostaa käydyn Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen kulkua, koska sekä suomalaisessa että kansainvälisessä lehdistössä on varsin niukasti käsitelty muun muassa niitä tapahtumia, jotka johtivat Turkin valtuuskunnan tosiasialliseen ulosmarssiin parlamentaarisesta yleiskokouksesta.

Turkin valtuuskuntahan ilmoitti, sen jälkeen kun parlamentaarinen yleiskokous varsin suurella äänten enemmistöllä oli hyväksynyt suosituksen ministerikomitealle, suosituksen, joka koski Turkin interventiota Pohjois-Irakiin sekä Turkin antamia sitoumuksia perustuslain ja muun lainsäädännön muuttamisesta, että se lopettaa kaiken yhteistyön Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen kanssa.

Juuri näinä päivinä, itse asiassa kahden päivän päästä, Euroopan neuvoston ministerineuvosto, siinä ohessa myös ulkoministeri Tarja Halonen, on mukana käsittelemässä Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen Turkiaa koskevaa suositusta ja ottamassa siihen kantaa. Ehkä tästä syystä on lupa kerrata niitä tapahtumia, jotka johtivat siihen, että Turkki on ilmoittanut lopettavansa kaiken yhteistyön Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen kanssa.

Euroopan neuvostohan on useankin eri kertaan, itse asiassa tavattoman moneen kertaan, kiinnittänyt huomiota siihen, että ihmisoikeustilanne koko Turkin alueella on puutteellinen. Euroopan neuvosto on myös useaan kertaan kiinnittänyt huomiota siihen, että erityisesti maan kaakkoisosassa ns. kurdialueella tilanne on nopeasti ollut heikkenemässä. Oikeastaan parin kolmen viime vuoden aikana tällä alueella on käyty avoimia taisteluja. Tämän lisäksi Turkin lainsäädännössä on edelleenkin sekä perustuslaissa että muussa lainsäädännössä sellaisia määryksiä, jotka eivät ole sopusoinnussa Euroopan neuvoston ja muiden eurooppalaisten järjestöjen velvoitteiden kanssa.

Turkin hallitus on useaan kertaan samoin kuin Turkin valtuuskunta Euroopan neuvostossa ilmoittanut maansa valmiuden korjata nämä lainsäädännössä olevat puutteet. Ensi sijassa on kyse siitä, että Turkin lainsäädännössä on edelleenkin paljon sellaista, joka on jäännettä sotilasdiktatuurin ajalta.

Minulla oli mahdollisuus vierailla Turkissa Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen puhemiehen johtamassa valtuuskunnassa viime vuonna, ja meillä oli mahdollisuus tavata koko Turkin johto, kaikki merkittävimmät puolueet. Tässä yhteydessä me saimme sekä Turkin hallituksen että Turkin parlamentin ja keskeisten puolueiden taholta yksiselitteiset lupaukset siitä, että Turkin parlamentti korjaa maan lainsäädäntöä varsin nopeassa tahdissa. Pääsimme yhteisymmärrykseen siitä, että sekä perustuslakia, ns. antiterrorismlakia, rikoslainsäädäntöä että puoluelainsäädäntöä muutetaan ja koko lainsäädännöstä poistetaan sotilasdiktatuurin aikaiset jäänteet. Turkin hallitus ja samalla myös Turkin parlamentti sitoutui niihin muutoksiin, joita tämän matkan aikana yksityiskohteisesti pykälittäin käytiin lävitse, ja myös aika-tilaan, jonka mukaan nämä muutokset toteutetaan siten, että ne tulevat voimaan jo tämän vuoden alkupuolella.

Valitettavasti tämän matkan aikana annetut konkreettiset lupaukset eivät ole toteutuneet. Yksi keskeinen arvostelun kohde Euroopan neuvostossa toissa viikolla oli juuri se, että niiden sitoumusten sisältämiä muutoksia, joihin Turkki valtiona hallituksen nimissä ja toisaalta Turkin parlamentti ovat sitoutuneet, ei Turkin parlamentti ole kuitenkaan hyväksynyt.

Hyväksyessään toissa viikolla varsin voimakkaan kannanoton Euroopan neuvoston parlamentaarinen yleiskokous arvosteli Turkia siitä, että se ei ole toimeenpannut antamia lupauksia. Tästä syystä Euroopan neuvosto kehotti tällä viikolla kokoontuvaa ministerikomiteaa tutkimaan, pitäisikö tilanteessa, jossa Turkin Euroopan neuvostolle antamat sitoumukset eivät ole toteutuneet, Turkin oikeus edustautua sekä Euroopan neuvoston yleiskokouksessa että ministerikomiteassa harkita uudelleen.

Toinen iso kysymys, johon sekä Euroopan neuvoston vierailun aikana että jatkuvasti Euroopan neuvostossa on kiinnitetty huomiota, on ns. kurdikysymys. Tilanne kurdialueella liittyy kiinteästi myös koko ihmisoikeustilanteeseen Turkissa. Tuntuu oudolta, että samanaikaisesti, kun Euroopan neuvosto neuvottelee eräiden uusien jäsenmaiden hyväksymisestä Euroopan neuvoston jäseniksi — tällä hetkellähän yhdeksän eurooppalaista maata odottaa jäsenyyttä, mm. Venäjä — ennen kaikkea jäsenyyttä hakevat maat ovat kiinnittäneet huomiota siihen, kuinka näiltä mailta edellytetään jotakin, mitä ei edellytetä jo jäsenenä olevalta maalta eli Turkil-

ta. Tämä ei kuitenkaan pidä paikkaansa, sillä Euroopan neuvosto ei ole hyväksynyt niitä ihmisoikeuksien rikkomuksia, joita Turkissa tapahtuu. Kyse on todellakin, kuten jo aikaisemmin totesin, siitä että ihmisoikeustilanne on vaikeutunut Turkissa, ei siis vain siis kurdialueilla vaan koko maassa.

Edessäni on Turkin ihmisoikeusjärjestön raportti vuodelta 1994. Todettakoon, että viime vuoden aikana erilaisista sellaisista rikoksista, jotka Turkin lainsäädännön mukaan ovat kriminaalirikoksia mutta normaalin eurooppalaisen käytännön mukaan esimerkiksi puheoikeuden käyttöä tai kirjoitusoikeuden käyttöä, tuomittiin peräti 1 209 ihmistä eripituisiin vankeusrangaistuksiin. Heidän joukossaan on peräti sata toimittajaa, lehtimiestä, kirjailijaa ja kansanedustajaa, jotka on siis tuomittu sillä perusteella, mitä esimerkiksi parlamentissa puhuneet tai mitä he ovat lehdistössä kirjoittaneet.

Pidätettyinä viime vuoden aikana oli peräti melkein 14 500 ihmistä. Pidätyksen aikana kuoli 292 ihmistä. Kidutuksia epäiltiin pidätyksen aikana olleen noin tuhannessa tapauksessa. Taisteluissa kuoli viime vuoden aikana 5 000 ihmistä. Poltettuja kyliä viime vuonna oli peräti 1 500 jne. On tietenkin selvää, että nämä luvut heijastavat todellakin Turkissa sellaista tilannetta, johon eurooppalaiset yhteisöt, mm. Euroopan parlamentti ja Euroopan neuvosto, eivät ole voineet olla kiinnittämättä huomiota.

Euroopan neuvosto edellyttikin hyväksymässään päätöslauselmassa sitä, että ministerikomitean on siis harkittava Turkin edustusoikeuden pidättämistä, ellei olennaista edistymistä tapahdu mm. ihmisoikeustilanteesta ja tilanteesta kurdialueella. Eli lainsäädännössä tapahtuvien olennaisten edistysaskeleiden lisäksi Euroopan neuvosto edellytti myös sitä, että kurdialueella ja koko ihmisoikeustilanteesta tapahtuisi olennaista edistymistä. Euroopan neuvoston parlamentaarinen yleiskokous vaati myös Turkia vetämään joukkonsa pois Pohjois-Irakista. Ehdot, jotka Euroopa neuvosto Turkille pani, johtivat siihen, että Turkin valtuuskunta ilmoitti katkaisevansa kaiken yhteistyön yleiskokouksen kanssa, kunnes yleiskokous, kuten he sanoivat, pyytää anteeksi Turkilta sitä, että maan itsetuntoa on loukattu.

Oma käsitykseni on, että tällä varsin draamatisella toimenpiteellä, siis ulosmarssilla, Turkin valtuuskunta haluaa painostaa parin päivän päästä kokoontuvaa Euroopan neuvoston ministerikomiteaa, jotta ministerikomitea ei ryhty-

si välttämättömiin toimiin Turkin edustuksen osalta vaan verukkeella tai toisella antaisi Turkille mahdollisuuden edustautua myös tulevaisuudessa Euroopan neuvostossa.

Rouva puhemies! Oma käsitykseni on se, että olisi välttämätöntä käsitellä Euroopan neuvoston yleiskokouksen tapahtumia aina näiden kokousten jälkeen. Nythän meillä on tällainen mahdollisuus normaalisti vain kerran vuodessa käsiteltäessä Euroopan neuvoston selontekoa. Kuitenkin Euroopan neuvosto käsittelee monia sellaisia kysymyksiä, jotka mm. Suomen parlamentin päätöksenteon kannalta olisi välttämätöntä saattaa julkisuuteen. Siksi toivon, että tutkittaisiin se mahdollisuus, että Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen jälkeen eduskunnassa voitaisiin järjestää aina erityinen keskustelu, jossa parlamentaarisen yleiskokouksen tapahtumia voitaisiin käsitellä. Erityisesti nykyisessä tilanteessa tämä olisi välttämätöntä siksi, että Euroopan neuvosto on kahden kolmen viime vuoden aikana laajentunut tavattoman nopeasti ja on edelleenkin laajentumassa eikä ole samantekevää, mitkä esimerkiksi Suomen hallituksen ja eduskunnan kannanotot laajentumiseen ovat. Ymmärrän kuitenkin, että listalla olevat muut puhujat tulevat käsittelemään muun muassa laajentumisproblematiikkaa syvällisemmin.

Ed. Huuhtanen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. E l o : Arvoisa rouva puhemies! Ensinnäkin haluan periaatteessa kannattaa ed. Laakson esitystä siitä, että eduskunnassa voitaisiin aina Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen jälkeen käsitellä esillä olleita tärkeitä asioita, koska tänä päivänä Euroopan neuvosto on hyvin dynaamisessa vaiheessa. Samalla kun me käsittelemme Euroopan neuvoston asioita, käsittelemme varmasti Euroopan ihan keskeisiä kysymyksiä.

Itse asiassa toivoisin, että eduskunnassa olisi entistäkin suurempaa mielenkiintoa Euroopan nykyiseen tilaan ja siihen, mitä tapahtuu. Itse asiassa voin ilolla todeta, että minulla oli mahdollisuus olla ensimmäisen Suomen valtuuskunnan jäsen, kun Suomi vuonna 1989 liittyi Euroopan neuvostoon, ja samalla todeta, että tällä hetkellä Euroopan neuvosto nyt, kun uudelleen tulin sinne neljän vuoden jälkeen, on entistäkin mielenkiintoisempi. Tällä hetkellä voidaan

sanoa, että Euroopan neuvostoon integroituvat ne entiset Keski- ja Itä-Euroopan sosialistiset maat, jotka eivät vielä 1989 tai 1990 voineet olla mukana.

Rouva puhemies! Kun käymme keskustelua Euroopan asioista, voimme myös sanoa, että tänään vietämme Eurooppa-päivää. Tosin valitettavasti nyt Euroopan neuvoston valtuuskunnan kertomuksen käsittelyn osalta tämä on Euroopan unionin päivä, mutta me olemme kuitenkin myös Euroopan unionin jäsen. Itse asiassa viime perjantaina, kun eduskunta käsitteli ensimmäisen kerran Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomusta, olisimme voineet oikeastaan iloita kahdestakin asiasta eli ensinnäkin siitä, että Euroopan neuvosto oli perustettu sinä päivänä eli 5 päivänä toukokuuta 1949 Lontoossa, ei Strasbourgissa, jossa sen nykyinen paikka on, ja toisekseen Suomi liittyi Euroopan neuvoston jäseneksi 23. maana 5 päivänä toukokuuta 1989 eli lähes täsmälleen kuusi vuotta sitten.

Moni tietysti voi kysyä, miksi vasta vuonna 89. Siihen ehkä ei kannata sen enempää puuttua. Me tiedämme, että se oli Suomen ulkopoliittisen johdon ratkaisu. Ei meillä ollut laajaa valmiutta mennä Euroopan neuvostoon vuotta 89 aikaisemmin.

Voidaan sanoa, että alusta alkaen suomalaiset parlamentaarikot ottivat aktiivisen roolin Euroopan neuvostossa. Esimerkiksi viime kaudella, jota tämä valtuuskuntamme kertomus käsittelee, Suomen valtuuskunta on aktiivisesti toiminut raportoijana eri komiteoissa, ja tässä haluaisin erityisesti mainita nykyisen ulkoministerin Tarja Halosen roolin. Nimittäin Euroopan neuvostossa tunnetaan tänä päivänä hyvin sellainen termi kuin Halonen oodi, jolla tarkoitetaan sitä, että entisten Keski- ja Itä-Euroopan sosialististen jäsenmaiden olosuhteita myös seurataan ja tutkitaan eli itse prosessi ei suinkaan lopu siihen, että pääsee jäseneksi, vaan seurataan myös, miten demokratia kehittyy, miten ihmisoikeudet näissä maissa kehittyvät.

Haluan myös tässä yhteydessä sanoa sen, että me olemme alusta alkaen Suomen valtuuskunnalle saaneet pätevän sihteeristön, ja olen iloinen siitä, että valtuuskunta ja sihteeristö yhdessä pystyvät hyvin seuraamaan ja myös valvomaan Suomen etuja Euroopan neuvostossa.

Tällä hetkellähän meillä on 34 jäsenmaata Euroopan neuvostossa. Kahdeksan on ns. erityisvieraan ns. special guest -statuksella ja kolme maata on anomassa tätä erityisvieraan asemaa eli Armenia, Azerbaidzhan ja Georgia.

Ongelmana tänä päivänä on Ukrainan ja erityisesti Venäjän jäsenyyskysymys. Kun Suomen valtuuskunta tuli Euroopan neuvostoon 89, me alusta alkaen tuimme sitä, että silloinen Neuvostoliitto saisi erityisvieraan aseman, ja niin myös tapahtui. Olen ymmärtänyt niin, että Venäjän jäsenyys on ollut hyvässä vauhdissa tulla hyväksytyksi, mutta Tshetshenian sota on sen tällä kertaa pistänyt jäihin, ja itse asiassa Euroopan neuvostossa on varsin kriittinen asennoituminen Venäjän jäsenyyteen juuri Tshetshenian sodan takia.

Henkilökohtaisesti olen sitä mieltä, että on sekä Euroopan neuvoston että Venäjän etu, että mahdollisimman nopeasti voisimme saada myös Venäjän Euroopan neuvostoon. Minun mielestäni Suomen pitäisi kaikin keinoin tukea sitä prosessia, jolla me saisimme Venäjän mukaan Euroopan neuvostoon. Toivottavasti voisimme tietysti myös mahdollisimman nopeasti Suomessa todeta, että Tshetshenian sota on loppunut, mutta joka tapauksessa tuntuu siltä, että Venäjän sisäpoliittinen tilanne on tällä hetkellä sellainen, että olisi hyvä, jos Venäjä tulisi mukaan tällaiseen demokraattiseen järjestöön. Minun mielestäni myös järjestön taholta voitaisiin paremmin ohjata ja valvoa tietyllä tavalla Venäjän ihmisoikeuskysymyksiä ja myös demokratian etenemistä tässä itäisessä naapurissamme. Joten kerran vielä: Toivon, että me suomalaiset voisimme tehdä kaiken voitavamme, jotta Venäjän jäsenyys ajankohtaistuu mahdollisimman nopeasti Euroopan neuvostossa.

Euroopan neuvostossa on tietysti ongelmia. Siellä ovat erityisesti ongelmana talous- ja henkilöresurssit. Kun me suomalaiset pistämme miljardikaupalla Euroopan unioniin rahaa — toki saamme vastaavasti sieltä takaisin — voidaan todeta, että Euroopan neuvoston budjetti on vaajaat miljardi Suomen markkaa vuositasolla. Se tarkoittaa noin puolitoista markkaa per Euroopan neuvoston jäsenvaltion asukas. Minusta se ei ole kovin suuri satsaus. Jäsenmaiden lukumäärä kaksinkertaistuu todennäköisesti jo tämän vuoden aikana verrattuna vuoden 89 tilanteeseen, mutta henkilöresurssit eivät juuri ole Euroopan neuvostossa lisääntyneet.

Nyt kuitenkin näyttää olevan jonkinlaista toivoa siitä, että Euroopan neuvoston asema saa lisähuomiota, lisää panostusta. Nimittäin ranskalaiset ovat nyt alkaneet selvittää, miten tätä eurooppalaista kehitystä pitäisi johtaa. Ranskan pääministerin Edouard Balladurin kirjeellä 28 lokakuuta viime vuonna on annettu kansanedus-

taja Jean-Claude Mignonin tehtäväksi raportoida siitä, mitä Ranska voisi tehdä Euroopan neuvoston rakenteiden ja koko eurooppalaisen yhteistyön kehittämiseksi. Mignonin raporttiin sisältyy 12 hyvin mielenkiintoista ehdotusta, joista otan vain pari kolme tässä lyhyesti esille.

Minun mielestäni ehkä mielenkiintoisin ja kouriintuntuvin ehdotus on se, että Euroopan neuvoston parlamentaariseen yleiskokoukseen tehtäisiin Euroopan unionin toinen kamari, ja tämä on alun perin toisen ranskalaisen eli Jean Seitlingerin ehdotus, ja sitä ranskalaiset ovat tällä hetkellä ajamassa.

Tämä tietysti liittyy äsken Emu-keskustelussa todettuun hallitustenväliseen konferenssiin. Nyt Euroopan neuvostossa onkin kovasti halua osallistua tämän hallitustenvälisen konferenssin valmisteluun, koska se aivan ilmeisesti koskee myös Euroopan neuvoston tulevaa työskentelyä. Onhan aika selvää, että Euroopan neuvosto ja Euroopan unioni tietyllä tavalla ovat kilpailuasetelmassa siinä, missä järjestössä eurooppalaista kehitystä johdetaan. Itse asiassa tällaista on varmasti jo jonkin verran olemassa ja sitä päällekkäisyyttä myös Euroopan neuvostossa haluttaisiin poistaa sekä Euroopan unioniin että myös Ety-järjestöön nähden. Tuntuu siltä, että se olisi myös kaikkien meidän suomalaisten etu. Mitä vähemmän päällekkäistoimintoja, tietysti sitä edullisemmin ja tehokkaammin toimintoja voitaisiin tehdä.

Mignonin toinen mielenkiintoinen ehdotus on se, että Euroopan neuvoston jäsenmaiden huippukokous pidettäisiin mahdollisimman nopeasti. Ensimmäinenhan pidettiin vuonna 93 Wienissä, ja tämäkin olisi varmasti kannustamisen arvoinen asia Suomen puolelta. Kuten äsken totesin, kolmantena ehdotuksena hänellä on se, että Euroopan neuvosto pitäisi kytkeä vuonna 1996 EU:n hallitustenvälisen konferenssin valmisteluun. Muutenkin Mignon toteaa, että Euroopan neuvoston, EU:n ja Ety-järjestön työnjakoa olisi edellä kuvaamalla tavalla selvennettävä.

Mutta erityisenä vahvuutena Euroopan neuvostolla verrattuna Euroopan unioniin näkisin sen, että nyt entiset sosialistiset maat ovat tulemassa eurooppalaiseen yhteistyöhön mukaan nimenomaan Euroopan neuvoston kautta.

Erityisesti haluaisin korostaa sitä, että jos ja kun ja toivottavasti Euroopan neuvoston voimavaroja lisätään, Euroopan neuvosto antaisi entisille sosialistisille maille entistä suurempaa apua erityisesti koulutuksen ja kulttuurin osalta ja tot-

ta kai myös poliittisen demokratian ja ihmisoikeuksien kehittämisen osalta. Jäsenvaltioiden panostusta olisi näin ollen lisättävä, ja toivon, että muun muassa Suomessa sekä hallitus että eduskunta ottaisivat tämän asian vakavasti huomioon.

Minun mielestäni Euroopan neuvostolla on selviä tehtäviä, joissa se johtaa tätä eurooppalaista kehitystä, ja tässä haluan lyhyesti mainita neljä: ihmisoikeudet — siinähan Euroopan neuvosto on tunnetusti ja tunnustetusti Euroopan johtaja — demokratian turvaaminen, kulttuuri ja myös ympäristönsuojelu. Näitä asioita minun mielestäni pitäisi erityisesti hoitaa nyt Euroopassa niin, että Euroopan neuvosto saisi johtavan roolin. Tuntuisi luonnolliselta nimittäin kehittää Euroopan neuvoston vahvuuksia. Euroopan neuvostolla on siis hyvät mahdollisuudet kehittyä merkittävimmäksi yleiseurooppalaiseksi järjestöksi.

On nimittäin aika selväksi käynyt viimeisen vuoden aikana, ettei esimerkiksi Venäjä koskaan liity Euroopan unioniin. Meillähan Suomessa oli vielä vuosi puolitoista sitten sellainen ajatus, että jopa Venäjä saattaisi olla Euroopan unionin jäsen. Tällä hetkellä kukaan tällaiseen mahdollisuuteen ei enää usko, ja kuitenkin me tarvitsemme eurooppalaista yhteistyötä, missä kaikki maat ovat mukana. Venäjä tulee eurooppalaiseen yhteistyöhön mukaan parhaiten Euroopan neuvoston jäsenenä.

Mitä tulee muihin sosialistisiin maihin, niin tuntuu myös siltä, että monien niiden, jotka jo ovat Euroopan neuvoston jäseniä, taloutta on vaikea nopeasti integroida Euroopan unionin jäsenyyteen. Siinäkin mielessä Euroopan neuvosto tulee pitkään säilyttämään roolinsa eurooppalaisena tärkeimpänä yhteistyöjärjestönä. Euroopan neuvoston todellinen kilpailuvaltti onkin se, että kaikki eurooppalaiset maat haluavat tänä päivänä liittyä Euroopan neuvostoon. Meidän suomalaisten on tätä kaikin keinoin edistettävä.

Voidaankin lopuksi sanoa, että mielestäni Suomi on hoitanut ulkopolitiikkansa mallikkaasti koko sodanjälkeisen ajan. On tärkeää säilyttää nyt Suomen aktiivinen rooli jatkuvasti muuttuvassa Euroopassa, ja mielestäni Euroopan neuvostolla on tässä tärkeämpi rooli kuin usein Suomessa ajatellaankaan.

Ed. Jaakonsaari merkitään läsnä olevaksi.

Ed. N i k u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On syytä onnitella Euroopan neuvoston Suomen valtuuskuntaa uudesta puheenjohtajasta, joka hallitsee päivämäärät ja prosessit aina sihteeristön kiittämistä myöten ja puhuu kohtuullisen pitkästi. Asioitakin tässä puheessa oli sen verran, että haluaisin lyhyesti kommentoida.

Ensinnäkin toivoisin, että valtuuskunta suhtautuisi Venäjän niin kuin kaikkien muidenkin jäsenyyteen siten, että niin kauan kuin armeija ampuu siviileitä selkään eikä mitään tapahdu kurinpito-osastossa, ihmisoikeuksien kunnioitus ei ehkä ole siinä mallissa kuin tarvitaan. Ilmeisesti Euroopan neuvosto ei tarvitse toista Turkkiä jäsenekseen.

Arvoisa puhemies! Kun luin tämän kertomuksen, jäin miettimään, mitä tämä nyt kertomuksensa jättänyt valtuuskunta on Suomen hallitukselle sanonut. Euroopan neuvosto on tehnyt useita esityksiä jäsenmaiden hallituksille. Viittaan vain yleiseurooppalaisiin liikenneväyliin ja siinä rautateiden painotukseen. Näyttäisi siltä, että tähän mennessä valtuuskunnat ovat jättäneet oman hallituksensa suhteellisen rauhaan, ja toivoisin, että nyt kun uusi valtuuskunta aloittaa, pidätte myös huolen siitä, että Euroopan neuvoston suositukset toteutuvat tässä maassa, jota te edustatte tässä neuvostossa. Erityisen tärkeätä on tietysti saada pois nuo kaksi kiusallista varuamaa, jotka Suomi liitti jäseneksi tullessaan. Minusta jäsenvaltio voi puhua täydellä rintaäänellä yleiseurooppalaisessa konferenssissa ja seurapiirissä vasta, kun sen oma piha on täysin siisti.

Ed. M. P o h j o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta Euroopan unioni ja Euroopan neuvosto eivät niinkään ole kilpailu-asetmassa keskenään. Euroopan neuvostohan on tavallaan koko Euroopan ja myöskin Euroopan unionin aatteellinen kehto, joka toimii pikemminkin periaatteellisella ja ideaalisella tasolla. Mutta toki molemmilla organisaatioilla on monia päällekkäisyyksiä. Tässä mielessä valtuuskunnan puheenjohtajan ed. Elon esille ottama Mignonin ehdotus on mielestäni hyvin tärkeä ja ansaitsisi tulla eritoten huomioiduksi nyt Lipposen hallituksen taholta. Päällekkäisyyksiä pitäisi todella purkaa näiden organisaatioiden väliltä. Otan vain yhden esimerkin. Esimerkiksi Euroopan neuvoston kunnalliskongressi ja Euroopan unionin Committee of regions eli aluekongressi tekevät aika tavalla päällekkäistä työtä. Tässä mielessä organisatoriset uudistukset olisivat kovin tervetulleita.

Ed. E l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kuten puheenvuorossani totesin, Euroopan neuvostossa, totta kai, on koettu esteeksi Venäjän jäsenyydelle se, että Venäjä on osallisena Tshetshenian sodassa. Mutta kyllä minun mielestäni myös ed. Nikulan kannattaisi miettiä, kenen intressi on, että me pidämme Venäjän ulkopuolella Euroopan neuvoston jäsenyydestä. Se ei ole Euroopan neuvoston etu eikä se ole Euroopan etu. Siinä mielessä uskoisin, että Euroopan neuvosto, jos Venäjä on sen jäsenenä, pystyisi paremmin vaikuttamaan Venäjän demokratian edistämiseen ja ihmisoikeuksien kehittämiseen kuin niin, että Venäjä pidetään ulkopuolella.

Kun me kävimme tällaisen epävirallisen keskustelun, sävy oli se, että jos Euroopan neuvosto ei nyt katso Venäjää sopivaksi jäseneksi, he voivat kyllä luopuakin koko jäsenyyksanomuksesta. Minun mielestäni se olisi onneton kehitys. Minun mielestäni olisi paljon parempi, että Venäjästä tulisi Euroopan neuvoston jäsen kuin että se pidetään sen ulkopuolella.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. M. Pohjola otti esille tärkeän kysymyksen Euroopan neuvoston ja Euroopan unionin toimintojen päällekkäisyyksistä.

Minulla on ollut tilaisuus jo parin vuoden ajan osallistua Euroopan neuvoston edustajana neuvotteluihin, joita käydään Euroopan unionin johdon kanssa näiden päällekkäisyyksien purkamisesta. On todettava, että halua päällekkäisyyksien purkamiseen ei ole vain Euroopan neuvoston puolella, vaan sitä on myös Euroopan unionin jäsenmaissa ja johdossa. Ennen kaikkea kysymys on päällekkäisyyksistä, jotka kohdistuvat esimerkiksi vaalitarkkailuun, ihmisoikeustilanteiden seurantaan eri maissa, Euroopan unionin ja Euroopan neuvoston ulkopuolisten jäsenmaiden lainsäädännön seurantaan, ympäristökysymysten hoitoon jne.

On tietenkin aika kummallista, että esimerkiksi ympäristökysymyksissä Euroopan neuvosto, joka edustaa paljon laajempaa yleiseurooppalaista organisaatiota, on hieman sivussa, ja Euroopan unioni, joka edustaa vain 15:tä maata, on merkittävämpi tällä sektorilla, kun pitäisi tietenkin olla päinvastoin.

Ongelma on aivan viime vuosina ollut se, että Euroopan unionin parlamentilta on puuttunut hyödyllistä tekemistä. Sen vuoksi ministerineuvosto ja komissio ovat yrittäneet siirtää vähemmän merkittäviä ja vähemmän haitallisia kysy-

myksiä Euroopan unionin parlamentille, jotta sillä olisi jotakin tekemistä. Luonnollisesti tämä synnyttää sellaisen tilanteen, jossa parlamentti alkaa etsiä itselleen lisää tekemistä sellaisilla sektoreilla, joita kuitenkin jo Euroopan neuvosto toteuttaa ja toimeenpanee. Tästä syystä neuvottelut näiden kahden järjestön välillä, ja myös Suomen hallituksen aktiivinen kanta päällekkäisyyksien poistamiseksi olisi tarpeen.

Ed. N i k u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ymmärrän kyllä tietysti ed. Elon ajatukset siitä, että Venäjä pitäisi saada mukaan eurooppalaiseen yhteyteen, mutta ihmisoikeudet nyt vain ovat sellaisia, että niissä on hyvin vaikea lähteä kompromissaamaan. Ne joko täytyvät tai eivät täyty. Ne ovat vähän sama kuin se, että kukaan ei voi olla osittain raskaana. Tässä mielessä toivon Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnalta ryhdikkyyttä, niin että kun tätä jäsenyyttä harkitaan, esiinnyttäin edes samassa rintamassa kuin muut Euroopan neuvoston nykyiset jäsenmaat, ettemme lähde mitään erityisansioita hakemaan. Ajatusta, että jos hyväksytään Venäjä Euroopan neuvoston jäseneksi pienemmällä ansioilla kuin muut, se sitten ikään kuin korjaa menettelyään ja saavuttaa vaadittavan tason, pidän kyllä toiveajatteluna. Turkin esimerkki, jolla silläkin on takanaan esimerkiksi Yhdysvaltain suurvaltapolitiittinen paino, osoittaa, että tällaisiin ajatusrakennelmiin ei ole kyllä realistista ripustautua.

Ed. M. P o h j o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä yhdyn ed. Nikulan käsityksiin siitä, että ihmisoikeuksien kanssa me emme tee kompromisseja. Mutta toki täytyy perään heti todeta, että toivottavasti Tshetshenian sota on hyvin lyhytaikainen ja päättyy pian, minkä jälkeen kysymys Venäjän jäsenyydestä on edelleen akuutti.

Euroopan neuvosto on kuitenkin tehnyt tärkeää demokratisoimistyötä koko olemassaolonsa ajan muun muassa kunnallis- ja aluehallinnossa niissä maissa, joissa tämä on ollut rempallaan, esimerkiksi Venäjällä. Neuvosto on tässä voinut auttaa ja tällä tavalla ikään kuin rakenteita muuttaa lähemmäksi yleiseurooppalaista käytäntöä, ja tällä tiellä Euroopan neuvosto jatkaa. Minä näkisin ja näin olin myös lukevinani raportista, että Euroopan neuvoston poliittisesti tärkein tehtävä tällä hetkellä on saattaa Venäjä Euroopan neuvoston jäseneksi. Yhtyisin tähän näkemykseen.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Vielä Venäjää koskevaan kysymykseen. Euroopan neuvoston parlamentaarinen yleiskokous päätti tämän vuoden helmikuussa lykätä Venäjän jäsenyyden tutkimista. Päätös tehtiin juuri Tshetshenian tapahtumien vuoksi. Samanaikaisesti kuitenkin yleiskokous oli yksimielinen siitä, että Venäjä kuuluu Eurooppaan ja on osa Eurooppaa. Joskin on sanottava, että Tshetshenian tapahtumien myötä on kuulunut myös niitä mielipiteitä, joiden mukaan Venäjä pitäisi pitää Euroopan neuvoston jäsenyyden ulkopuolella. Kuitenkin suuri enemmistö parlamentaarista yleiskokouksesta on sitä mieltä, että Venäjä on osa Eurooppaa ja kuuluu myös Euroopan neuvoston jäsenyyteen. Lähtökohta kuitenkin tällä hetkellä on, että jäsenyyden tutkiminen ei etene, niin kauan kuin sota Tshetsheniassa jatkuu.

Päätöslauselma jonka Euroopan neuvosto hyväksyi, pitää lähtökohtana sitä, että se antaa tukensa kaikille niille voimille Venäjällä, jotka kannattavat näiden sotilaallisten toimenpiteiden välitöntä lopettamista neuvotteluiden aloittamiseksi ja Tshetshenian kriisin ratkaisemiseksi rauhanomaisesti. Samalla lähtökohtana on siis se, että välittömästi sen jälkeen, kun sotatoimet Tshetsheniassa ovat ohitse, jäsenyyssprosessi voi taas edetä. Tämä on ollut myös Suomen valtuuskunnan yksimielinen kanta käsiteltäessä Venäjän jäsenyyttä.

Ed. E l o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Oikeastaan ed. Laakso totesi puheenvuoronsa lopussa sen, mitä aioin aluksi sanoa. Suomen valtuuskunnan kanta on ollut selvä. Me olemme tukeneet Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen yleistä kantaa, jonka mukaan Tshetshenian sota estää Venäjän jäsenyyksanomuksen käsittelyn tällä hetkellä. Olen esittänyt tässä vain toivomuksia siitä, että Tshetshenian sota saataisiin mahdollisimman nopeasti loppumaan. Siihen me suomalaiset emme valitettavasti voi kovin paljon yksinämme vaikuttaa. Olen kyllä myös ollut havaitsevinani yleensäkin Venäjän ulkopoliitikassa sen asennoitumisen, että he palaavat tähän suurvalta-ajatteluun. Kyllä se saattaa johtaa siihen, että myös Venäjän mielenkiinto Euroopan neuvoston jäsenyyttä kohtaan heikkenee. Minä pidän sitä valitettavana eurooppalaisen laajemman yhteistyön näkökulmasta katsottuna.

Olen samaa mieltä ed. Nikulan kanssa siitä, ettei ihmisoikeuksissa ole mitään kompromissi-

varaa, mutta toisaalta tietysti voidaan sanoa, että tämä Halonen order tehtiin juuri sitä varten, että voitiin tutkia, miten ihmisoikeudet ja demokratia entisissä sosialistisissa maissa kehittyvät. Luulen kyllä, että kompromisseja on jonkin verran jouduttu tekemään ja joudutaan tekemään myös tulevaisuudessa, kuitenkin niin että kehitys menee eteenpäin näissä maissa ihmisoikeuksien ja demokratian osalta.

Ed. K o k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin yhtyä siihen käsitukseen, joka täällä on jo lausuttu näiden toimintojen päällekkäisyyksistä, mitä tulee Euroopan neuvostoon toisaalta ja toisaalta Euroopan parlamenttiin. Kun on toista vuosikymmentä pitkä kokemus asiantuntijatason työskentelystä molemminkin organisaatioissa, voi todeta, että paitsi parlamenttitasolla myös asiantuntijatasolla on erittäin paljon päällekkäisyyksiä. Kilvan tehdään suosituksia samoista asioista. Niinpä toivoisin, että kun toivon mukaan meidän valtuuskuntamme kiinnittää huomion päällekkäisyyksien purkamiseen ja kun puhuttiin voimavarojen lisäyksestä, oltaisiin erittäin tarkkoja tämän lisäyksen suhteen ja katsottaisiin, mihin varoja kannattaa lisätä.

Ed. K i l j u n e n: Arvoisa puhemies! Itse asiassa olisin melkein ensimmäiseksi halunnut, ennen kuin menen varsinaiseen puheenvuorooni, vastauksenomaisesti reagoida myös tähän päällekkäisyyksien purkamiseen yleiseurooppalaisella tasolla eri järjestöjen osalta. Täällä on tänään keskusteltu erityisesti Euroopan neuvostosta ja Euroopan parlamentista. Oikeastaan useiden osa-alueiden osalta, erityisesti myös ihmisoikeus- ja demokratisoitumiskysymysten osalta, on olemassa myös kolmas järjestö, joka on oikeastaan edustavuudeltaan kaikkein laajin eurooppalaisella tasolla, ja se on Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö. Se pitää tällä hetkellä sisällään koko Euroopan ja itse asiassa myös Pohjois-Amerikan eli tavallaan Vladivostokiin saakka ulottuu tuon järjestön toiminta-alue.

Aivan totta, tällä hetkellä eurooppalainen päätöksentekojärjestelmä sekä turvallisuuspolitiikan että kulttuurin, talouden ja poliittisenkin yhteistyön osalta laajemminkin on vasta hake-massa muotoaan, ja aivan varmasti myös Suomen valtuuskunnan eri elimissä toimiessaan kannattaa pyrkiä siihen, että päästään koordinoitumpaan yhteistyöhön ja tarvittaessa järjestöjen toiminta-aluetta ja mandaattia tarkistetaan sen

mukaisesti, että tarpeetonta päällekkäisyyttä ei olisi liiaksi.

Arvoisa puhemies! Itse asiassa halusin tässä Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomuksessa kiinnittää huomion ainoastaan yhteen lukuun. Se luku on 6.13, Turkin demokra-tiapolueen hajottamisen seuraukset. Tässä kohdassa tuodaan esille se seikka, että viime vuoden parlamentaarisessa yleiskokouksessa viime kesä-nä yleiskokous tuki, kuten tässä raportissa sanotaan, sitä että Turkki ottaisi vastaan myös Etyjin parlamenttivaltuuskunnan. Kun sattuneesta syystä olen juuri viime viikonvaihteessa palannut tuolta matkalta eli kun Turkin hallitus otti vastaan Etyjin parlamenttivaltuuskunnan, niin puhemies sallinee muutaman huomion tästä näkökulmasta.

Ensinnäkin on tietysti kiinnitettävä siihen seikkaan huomiota, että Turkin hallitus otti meidät suhteellisen avoimesti vastaan ja salli monipuolisen ohjelman rakentamisen, niin monipuolisen ohjelman, että tapasimme sekä koko Turkin poliittisen johdon ja eri oppositiopuolueiden edustajat että ihmisoikeusjärjestöjen edustajat. Vierailimme myös hyvin kriittisillä alueilla Kaakkois-Turkissa, ns. kurdialueilla. Tietenkin ehkä häkellyttävintä valtuuskuntamme kannalta oli käynti vankilassa. Kohtasimme kuusi vangitua demokraattiseen puolueeseen kuulunutta kansanedustajaa, jotka ovat taustaltaan kurdeja.

Epäilemättä eurooppalaiselle parlamentaarikolle vierailu toisessa eurooppalaisessa maassa, joka on sitoutunut ihmisoikeuksien osalta niihin kansainvälisiin sopimuksiin, jotka velvoittavat meitä oikeusvaltion suuntaan toimimaan, oli yllättävää se, että parlamentaarinen koskemattomuus on rikottu ja kohtaamme kansanedustajia vankilassa. Meille kerrottiin, että maassa on ainakin 2 000 vankia, joiden oikeudenkäynti on käynnistymässä koskien antiterrorismilain rikkomista ja jotka toisin sanoen ovat katsottavissa poliittisiksi vangeiksi. On myös korkeampia lukuja eräiltä ihmisoikeusjärjestöiltä koskien Turkin poliittisten vankien määrää, mutta vähintään 2 000 maassa on. Hallitus kertoi tästä meille.

Pääministeri Çiller on viime vuoden lopulla antanut määräyksen, että kaikilta poliisiasemilta ja kaikista vankiloista on poistettava kidutusvälineet. Kun se on pääministerin määräys, epäilemättä se herättää kysymyksiä, vakavia korkeampia lukuja. Valitettava tosiseikka on se, että edelleenkin ihmisoikeusjärjestöjen puolelta ja muualta saamamme viesti kertoo siitä, että kidutus on kuulustelumenetelmänä käytössä Turkissa hyvin

laajalti edelleenkin. Maassa on rekisteröity saadottain itse asiassa viime vuoden aikana epämääräisiä katoamisia. Lehtimiehiä, ihmisoikeusaktivisteja, oppositiohenkisiä ihmisiä on kadonnut, ilman että on selvää tietoa siitä, kenen toimesta, miksi. Epäily on kuitenkin vahvasti turvallisuuselimiin suuntaan olemassa.

Etelä-Turkissa, jossa vierailimme, näimme ilmastasta käsin hyvin selvästi useita tuhottuja kyliä. Raporttien mukaan toistatuhatta kylää on hävitetty ja väestö on siirretty turvallisemmille alueille hallituksen kannalta eli kaupunkeihin. Diyarbakirin kaupunkihan on räjähdysmäisesti kasvanut. Se on suurin kurdikaupunki etelässä. Kaksi miljoonaa ihmistä on arvioiden mukaan on pakkosiirotetty.

Kaiken kaikkiaan vuonna 1984 käynnistynyt tilanne, oikeastaan voidaan puhua sisällissodasta Kaakkois-Turkissa, on asteittain kiihtynyt. Meille turvallisuusviranomaiset antoivat lukusarjoja, jotka kertoivat siitä, että tapettujen sissien määrä on noussut voimakkaasti viimeisen kolmen vuoden aikana. Heille se kertoi siitä, että tämä tilanne on hyvin nopeasti ratkaistavissa. Näyttää siltä, että he pystyvät eliminoimaan tämän terroriliikkeen. Meille sen sijaan, ulkopuolisille tarkkailijoille, nuo luvut kertoivat siitä, että sota on vaikeasti kiihtymässä ja sitä kautta kiihdyttämässä, polarisoimassa, yhteiskunnan sisäistä tilannetta.

Kohtaamme siis Turkissa tavallaan kaksi ongelmaa: Toinen on perusoikeudet ja toinen vähemmistökysymys, kurdiongelma. Kurdeillehan ei ole sallittu niitä normaaleja vähemmistöoikeuksia, joihin yleiseurooppalaisella tasolla on sitouduttu. Turkissa itse asiassa on lainvastaista nostaa esille kysymys siitä, olisiko Turkkiin yhtenäisvaltion sijasta mahdollista luoda federalistinen liittovaltion rakenne. Puhtaasti tämännäköinen kysymyksenasettelu on Turkin lain vastaista tällä hetkellä, puhumattakaan siitä, että vakavammin puhuttaisiin esimerkiksi kulttuuriautonomian sallimisesta kurdivähemmistölle.

Arvoisa puhemies! Kaikki nämä seikat tietysti johtavat siihen vakavaan huomioon, että Turkki Etyjin ja myös Euroopan neuvoston jäsenmaana ilmiselvästi rikkoo keskeisiä kansainvälisiä sitoumuksia ja sopimuksia, joissa on mukana.

Meidän valtuuskuntamme lopputulemassa, joka varmasti tarjoaa myös viitettä Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan toiminnalle, keskeisenä vaatimuksena luonnollisesti on poliittisten vankien, ennen kaikkea välittömästi kauden kansanedustajan, vapauttaminen. Toisena

olennaisena vaatimuksena on lainsäädännön kehittäminen Turkissa siihen suuntaan, että oikeusvaltion perusperiaatteet toteutuvat. Kolmantena seikkana, joka tulee hyvin vahvasti esille ja jota tulee edellyttää Turkilta, on se, että vähemmistöongelmaan, joka maassa on ilmiselvä ja kiihtynyt sodan asteelle, täytyy pystyä löytämään poliittisia ja sosiaalisia ratkaisuja sotilaallisten sijaan. Tämä luonnollisesti on se peruslähtökohta, jolla myös meidän valtuuskuntamme joutuu Turkin kehitysprosessia arvioimaan.

Toissa viikolla Euroopan neuvoston puitteissa tehtiin päätös siitä, että Turkille annettiin kaksi kuukautta ikään kuin armonaikaa parantaa ihmisoikeustilannettaan ja erityisesti kurdien asemaa. Tietenkin eräänä vaatimuksena oli myös Pohjois-Irakista vetäytyminen. Pohjois-Irakin osalta pääministeri Çiller ilmoittikin — tämä on jo kansainvälisessä lehdistössäkin ollut esillä — että Pohjois-Irakista joukot on vedetty pois, lukuunottamatta paria komppaniaa, jotka valvoivat keskeistä tieyhteyttä. Todettiin, että valvonta liittyy humanitaarisen avun perillemenoon Pohjois-Irakiin. Enemmänkin meille jäi mielikuva siitä, että itse asiassa YK:n Irakin vastainen taloussaarto vuotaa, koska alueella oli valtavat rekkakolonnat, jotka selvästi olivat tuomassa erityisesti polttoainetta Pohjois-Irakista Turkin kautta maailmalle.

Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen lähtökohtana oli se, että jos Turkki ei kahden kuukauden kuluessa ihmisoikeustilannettaan pysty parantamaan, Turkin valtuuskunnan valtakirjat on peruttava ja näin ollen Turkki itse asiassa erotettava järjestöstä. Se on tietenkin erittäin kova vaatimus. Samanaikaisesti Euroopan parlamentissa on käsitellyssä Turkin kanssa solmittava tulliliiton sopimus, ja se on jäädytetty parlamenttiin, kuten hyvin tiedätte, aivan samoilla perusteilla.

On itse asiassa todettava se seikka, että eurooppalaiset yhteistyöelimet ovat ottaneet hyvin tiukan kannan Turkkiin nähden, ja minusta se on myös perusteltua. Se on erityisen perusteltua siihen kuuluisaan Halonen orderiin nähden, johon täällä oli viitattu muun muassa ed. Elon puheenvuorossa ja jonka lähtökohtana on se, että jäsenvelvoitteiden noudattamista uusissa jäsenmaissa pyritään seuraamaan. Erityisesti tässä viitataan tietysti ihmisoikeussitoumuksiin jäsenvelvoitteiden osalta.

On erinomaisen tärkeitä, että tässä suhteessa ollaan johdonmukaisia. Jos uusilta jäsenvaltioil-

ta edellytetään näiden jäsenvelvoitteiden, ihmisoikeuskriteerien, noudattamista, niin sitä tulee myös ehdottomasti edellyttää olemassa olevilta jäsenvaltioilta. Tässä tapauksessa Turkki on ehdottomasti huomion keskipisteenä.

Arvoisa puhemies! Halusin näinkin pitkään tästä asiasta puhua, mutta kun asia on suhteellisen tuore minulle, halusin kertoa hieman enemmän siitä.

Ed. L a a k s o : Rouva puhemies! Tämä kuuluisa Halonen order mahdollistaa sen, että parlamentaarinen yleiskokous tutkii ns. uusien Euroopan neuvoston jäsenmaiden Euroopan neuvostolle antamien sitoumusten toteutumista. Euroopan neuvostossa on nähty ongelmaksi juuri se, mihin ed. Kiljunenkin viittasi, eli se, miten rakentaa sellainen mekanismi, joka mahdollistaa myös Euroopan neuvoston jäsenenä jo pitempään olleiden maiden ihmisoikeustilanteen ja oikeusvaltiotilanteen selvittämisen.

Ministerikomitea on kuitenkin kyennyt muun muassa Suomen aktiivisella panoksella löytämään ratkaisun. Tarkoituksena on ottaa käyttöön sellainen uusi mekanismi, joka Euroopan neuvoston pääsihteerin raportin myötä antaisi automaattisen mahdollisuuden ottaa kanta jokaisen Euroopan neuvoston jäsenmaan tilanteeseen säännöllisesti kerran kahdessa vuodessa. Näin ei synny sellaista tilannetta, jossa jotkut toiset valtiot joutuisivat ikään kuin sormella osoittamaan jotakin Euroopan neuvoston jäsen-

valtiota ja vaatimaan asianomaisen valtion ihmisoikeustilanteen tutkimista. Tällainen säännöllinen Euroopan neuvoston pääsihteerin tekemä raportti mahdollistaa siis sen, että jokainen maa vuorollaan tulee seurannan kohteeksi. Tämä prosessi on luottamuksellinen, ja se toteutetaan siis hallitustenvälisenä yhteistyönä. Suoraan ja selvästi on sanottava, että tällaisen mekanismin synnyllä, juuri Halonen orderilla, on ollut merkittävä vaikutus. Nyt pohditaan myös parlamentaarisen yleiskokouksen puolella sitä, olisiko myös sen puolelle rakennettava saman kaltainen julkinen mekanismi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään ulkoasiainvaliokuntaan.

P u h e m i e s : Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto on ensi perjantaina kello 13. Valtioneuvoston kyselytunti on ensi torstaina kello 16.30.

Täysistunto lopetetaan kello 15.55.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen

